

Klára Smolíková

SPORÍNKOVÁ UČEBNICE

Finanční gramotnost
s Českou spořitelnou
pro 4. a 5. ročník
základních škol

ČESKÁ
SPOŘITELNA

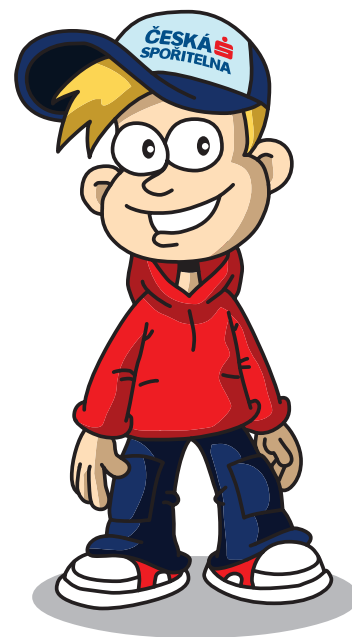
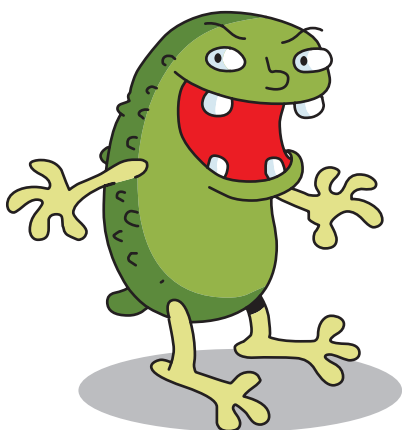
1.	Město		4
1.1.	<i>Tržiště</i>	Tvorba ceny	
		1 1.1.1. Všichni chtějí melouny, já pěstuji dýně	4
		2 1.1.2. Na dýních vyděláš balík	6
1.2.	<i>Obchodní pasáž</i>	Způsoby placení	
		3 1.2.1. Jít a hledat Eldorádo, nebo zaplatit?	8
		4 1.2.2. Dáme si do bytu	11
1.3.	<i>Banka</i>	Banka jako správce peněz	
		5 1.3.1. Zrození bankéře	13
		6 1.3.2. Spořitelna česká	15
		7 1.3.3. Bankovní lupiči	17
		8 1.3.4. Účet, nebo matrace	17
1.4.	<i>Bankomat</i>	Využívání bankomatu	
		9 1.4.1. Nemáš-li, vyber si!	19
		10 1.4.2. Kolem bankomatu nikdo nesmí stát	21
1.5.	<i>Restaurace</i>	Podnikání	
		11 1.5.1. Čekání a očekávání	23
		12 1.5.2. Podnikatelské trable	25
1.6.	<i>Rodinný rozpočet</i>	Amundsenovi	
		13 1.6.1. Jak rodina získává peníze?	27
		14 1.6.2. Za co rodina utrácí?	29
		15 1.6.3. Jak se udržet nad hladinou?	30
2.	Hrad		32
2.1.	<i>Sál platidel</i>	Směnný obchod a platidla	
		16 2.1.1. Zaplatím česnekem!	32
		17 2.1.2. Ozdoba nebo měna?	34
		18 2.1.3. Peníze z papíru	35
2.2.	<i>Sál Koruny české</i>	Drahé kovy a jejich zpracování	
		19 2.2.1. Sběratelé mincí	38
		20 2.2.2. Od tolaru k dolaru	40
3.	Maják		42
3.1.	<i>Hledání padělků</i>	Národní měny a eura	
		21 3.1.1. Doba předeurová	42
		22 3.1.2. Doba eurová	46
3.2.	<i>Co chrání bankovky</i>	České bankovky	
		23 3.2.1. Přeplácaná bankovka	48
		24 3.2.2. Znáš české peníze?	51
4.	Pláž		52
4.1.	<i>Nakupování sladkostí</i>	Drobné výdaje a kapesné	
		25 4.1.1. Kapesné mám v kapse I	52
		26 4.1.2. Kapesné mám v kapse II	52
5.	Piráti		56
5.1.	<i>Na palubě</i>	Rizika při nakládání s penězi	
		27 5.1.1. Pozor na piráty!	56
5.2.	<i>Pirátský poklad</i>	Ochrana majetku	
		28 5.2.1. Jak ochránit domácí poklad?	59
		29 5.2.2. Klíč k rozpoznání pirátů	61
6.	Stromový domeček		63
6.1.	<i>Nákup domu</i>	Nákup nemovitosti a hypotéka	
		30 6.1.1. Můj dům, můj hrad	63
		31 6.1.2. Mám na to?	64
6.2.	<i>Zařizování domácnosti</i>	Slevy a pojištění	
		32 6.2.1. Všechno ve slevě!	66
		33 6.2.2. Jistota je jistota	68

K webovému portálu www.sporinkov.cz jsme připravili unikátní učebnici finanční gramotnosti, která je určena pro 4. a 5. třídu, ale je možné ji přizpůsobit i pro práci v ročnících nižších a vyšších. Najdete v ní 30 ilustrovaných pracovních listů plných nápaditých úkolů, ze kterých můžete vybírat podle témat finančního vzdělávání nebo podle prostředí zmiňovaného webového portálu.

V metodické části najdete přehledně popsanou práci s pracovními listy v prostředí třídy a řadu doprovodných aktivit. Věříme, že oceníte i metodickou podporu pro práci s portálem www.sporinkov.cz ve výuce. Spořínková učebnice je koncipována ve vazbě na vzdělávací oblasti a průřezová témata RVP ZV.

Klára Smolíková

Metodika

Tržiště / Tvorba ceny

Oblast finanční gramotnosti:

Tvorba ceny:

- nabídka
- poptávka
- zisk
- prodělek
- výprodej
- sleva

Sporinkův webový portál:

- Aktivita na tržišti – prodej dýní

Pracovní listy:

1. Všichni chtějí melouny, já pěstuji dýně
2. Na dýních vyděláš balík

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Matematika a její aplikace
- Výtvarná výchova

Související průřezová témata:

- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Mediální výchova
- Environmentální výchova

Anotace kapitoly:

Žáci se prostřednictvím pracovních listů, práce s portálem a dalších aktivit seznámí s tvorbou ceny a uvědomí si, co se do ceny zboží promítá a proč výrobce či obchodník potřebuje prostřednictvím stanovení ceny pokrýt své náklady. Žáci budou schopni odvodit, proč může být zboží z jiných států, často geograficky vzdálených, levnější. Vyzkoušejí si, jak je tržní cena zboží provázána s nabídkou a poptávkou a jakou roli může sehrát reklama.

1 Všichni chtějí melouny, já pěstuji dýně

Vstupní aktivita

Pro vtažení žáků do tématu zařadte krátkou aktivitu. Vyzvěte žáky, ať na identické kartičky, které všem rozdáte, napíší profesi, které by se chtěli v dospělosti věnovat. Ujistěte je, že toto sdělení je anonymní, zároveň je instruujte, ať se pokusí zapsat co nejkonkrétnější povolání. Potom kartičky vyberte a promíchejte, aby si každý mohl vytáhnout jinou kartičku. Úkolem je následně na kartu připsat, jaký typ nákladů je s výkonem vylosované profese spojený.

- Např.: Malíř pokojů – potřebuje pracovní oblečení, kbelíky, štětce a válečky, barvy, ředidla, krycí fólie, štafle, automobil atd.; kadeřnice – nůžky, hřebeny, kartáče, sponky, nůžky a holicí strojky, laky, tužidla a barvy na vlasy, pláště, židli, zrcadlo, umyvadlo, smeták, vlastní či pronajatý prostor atd.

Žáci mohou spolupracovat ve dvojicích. Následně vyzvěte dobrovolníky, ať prezentují své návrhy, které zapisujete na tabuli. Po zaplnění tabule se žáci pokusí náklady rozčlenit do kategorií, takže se na jedné straně bude objevovat nářadí, materiál, nástroje, pomůcky, prostředky dopravní, komunikační či čistící, na straně druhé čas, dovednosti, vzdělání apod. Předjímáme tím porozumění přímým a nepřímým nákladům spojeným s výkonem profese.

První úkol z pracovního listu 1 plní žáci ve dvojicích. Zadáním je podle obrázku dopsat větu, která by souvisela s prací zahradníka, který chce začít s pěstováním dýní. Co musí koupit, co pronajmout a za co zaplatit? Věty mohou mít více variant.

- Koupit dýňová semena.
- Koupit / pronajmout si skleník.
- Koupit zeminu.
- Koupit nářadí.
- Koupit hadici. / Platit za odběr vody. / Vykopat studnu.
- Koupit / pronajmout si přepravky.
- Koupit / pronajmout si auto. / Kupovat benzín.
- Pronajmout si stánek / místo na tržišti.

Práce s pracovním listem

Námět k diskusi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

Lze se v některých případech vyhnout placení či cenu snížit? Žáci mohou např. doplnit:

- Použít vlastní dýňová semena z loňské úrody.
- Postavit skleník.
- Použít vlastní kompost.
- Využívat dešťovou vodu či vodu z vlastní studny.
- Vyrobit bedýnky.
- Při pěstování zeleniny ve větším množství se sníží náklady nutné na vypěstování jedné dýně.

Co v tomto případě roste? Podíl vložené práce.

Druhý úkol z pracovního listu 1 se proto zaměřuje na uvědomění si, jakou práci zahradník vykonává. Např.: Nakupuje. Ryje. Seje. Okopává. Pleje. Zalévá. Zaštipuje. Stíní skleníky. Sklízí. Třídí. Rozvází. Případně prodává. Jedná s obchodníky. Spravuje nářadí.

Rozšiřující aktivita

Podíl práce a její cena má velký vliv na cenu zboží. Zadejte žákům, aby si během nákupu s rodiči zapisovali, odkud pochází zelenina a ovoce v obchodech a jejich ceny. Následně položte třídě otázku, zda se ceny s rostoucí vzdáleností zvyšují. Pokud ne, nechte žáky ve skupinkách přemýšlet, jak je to možné, když náklady na dopravu musely být vyšší. Během práce jim můžete poskytnout vodítka:

- Vydělá si stejně zahradník v Čechách a v Indii?
- Jak se na ceně může projevit využívaná technika?
(Lepší traktor víc stojí, ale je výkonnější.)
- Mohou zemědělci obdržet finanční podporu od státu (dotace)?

Třetí úkol z pracovního listu 1 se zaměřuje na ovlivnění poptávky reklamou. Žáci mají do listu zformulovat, jak mohou zákazníci k nákupu dýní nalákat:

- Nabídnout dvě dýně za cenu jedné. Výhodná zaváděcí cena přiměje k nákupu i toho, kdo původně zakoupit toto zboží neplánoval.
- Připravit pro zákazníky ochutnávku. Kdo ochutná a zachutná mu, snáz se ke koupi odhodlá.
- Lákově udělaný plakát. Vtipný slogan, fotka sympatických lidí pochutnávajících si na dýni upoutá pozornost.
- Vydlabat dýni a umístit ji na pult. Přikládat k nákupu recepty, jak dýni připravit. Vyvolávat vtipné průpovídky. Usmívat se na zákazníky. V kamenných obchodech pomůže vhodné osvětlení, hudební kulisa, zrcadla umístěná za regály se zeleninou.

Rozšiřující aktivita

Žáci v hodině výtvarné výchovy metodou koláže vytvoří plakát podporující prodej dýní, který může zdůrazňovat různé aspekty – zdraví, chuť, halloween atd.

Město – Prodej dýní na tržišti

Na webovém portálu je aktivita spojená se stanovením ceny a její vazbou na poptávku zařazena do prostředí města, kde je na náměstí situováno tržiště. Úkol je vhodnější pro individuální práci na počítačích než pro společnou práci u plátna či interaktivní tabule.

Následně pokládejte otázky:

- *Co se stalo, když byla cena vysoká?*
Prodej poklesl.
- *Co se stalo, když byla cena nízká?*
Prodej se zvýšil.
- *Co znamená, že trhovec prodělal?*
Výnos nepřevýšil všechny vložené náklady a rozdíl mezi výnosem a náklady vytvořil prodělek.
- *Co znamená, že trhovec vydělal?*
Výnos převýšil všechny vložené náklady a rozdíl mezi výnosem a náklady vytvořil zisk.

Na dýních vyděláš balík!

Vstupní aktivita

Na základě plnění úkolu na tržišti nechte žáky přemýšlet, zda přijdou na to, co ze skutečné situace hra nepostíhovala. Na co by si musel dát při stanovení ceny pozor skutečný trhovec?

- *Počet dýní není neomezený.*
- *Kvalita dýní je různá, mění se též během dne.*
- *V okolních stáncích může dýně prodávat někdo další.*

První úkol z pracovního listu 2 by měl každý žák spočítat sám. Nejprve musí vyčíslit náklady spojené s vypěstováním dýní: $300 \times 5 \times 3 = 4500,-$ Kč.

- *Prodělek vzniká, když prodej nedosáhne částky 4500,- Kč.*
- *Zisk vzniká, když prodej převýší částku 4500,- Kč.*

Následně žáci vyčíslí, kolik farmáři na tržišti vydělali nebo prodělali:

- Farmář prodával 1 kg dýně za cenu: $3000 : (300 \times 5) = 2,-$ Kč . Rozdíl mezi výnosy a náklady: $3000 - 4500 = - 1500,-$ Kč. *Přestože prodal vše, prodělal 1500,- Kč.*
- Farmářka prodávala 1 kg dýně za cenu: $750 : 30 = 25,-$ Kč. Farmářka utržila: $25 \times (300 - 30) = 6750,-$ Kč. Rozdíl mezi výnosy a náklady: $6750 - 4500 = 2250,-$ Kč. *Farmářce zbylo 30 dýní, za 270 prodaných ale vydělala 2250,- Kč.*

Druhý úkol z pracovního listu 2 plní žáci ve dvojicích. Dvojice možných výroků:

- **AK** *Ráno je zelenina čerstvá, proto se snažím prodat co nejvíc za rozumnou cenu.*
- **BI** *Do druhého dne zelenina nevydrží, proto se ji snažím do večera vyprodat.*

- **CJ** U vedlejšího stánku mají dnes lepší zeleninu, proto je lepší určit nižší cenu.
- **DF** Odpoledne je zelenina zvadlá, proto slevím z ceny.
- **EG** Kromě mě dnes zeleninu nikdo neprodává, proto mohu nasadit vysokou cenu.

Pokud žáci spojí věty v jiné kombinaci, umožněte jim výrok objasnit ostatním.

Rozšiřující aktivita

Rozdělte žáky do skupin po čtyřech. Nejprve je nechte ve skupinách prodiskutovat, jaké zboží má ceny, které se mění jen málo, a u jakého zboží se cena mění často a proč. Zelenina, která dozrává sezónně, navíc se rychle kazí a uvadá, může stát na tržišti u každého prodejce jinou cenu, což je velký rozdíl třeba oproti prodeji automobilů. Nyní si žáci zahrají na tržiště: Vždy jedna čtyřčlenná skupinka budou prodejci zeleniny a členové druhé skupiny budou nakupující. Po několika minutách smlouvání o cenu se vymění.

Upozorněte prodávající, že musí mít pro vysoko zvolenou cenu nějaký důvod, který zákazníkovi předloží (tvar, barva, chuť, vůně atd.). Nakupující se zase musí zaměřit na argumenty, kterými by prodejce mohl přimět ke slevě (tř. informace o cenách konkurence, vady v jakosti).

Po skončení aktivity dejte žákům prostor, aby se vyjádřili, v jaké roli se cítili lépe a formulovali proč. Můžete žákům říkat nedokončené věty, které si doplní:

- Na profesi zahradníka mě překvapilo...
- Při smlouvání o cenu se mi líbilo...
- Při smlouvání o cenu mi bylo nepříjemné...

Třetí úkol z pracovního listu 2 se zaměřuje na aspekt, který mohl, ale nemusel vyplynout během smlouvání o cenu. Než žáci zformulují odpověď, v řízené diskusi otevřete téma, proč lidé dávají přednost zelenině ze zahrádek, a pokud takovou možnost nemají, volí nákup od místních pěstitelů.

- Pěstitel není anonymní. Zákazníci se mohou přesvědčit, v jakých podmínkách byla zelenina vypěstována.
- Zákazník dává přednost zelenině, o které ví, že nebyla ošetřena chemickými postřiky a umělými hnojivy.
- Zákazníci vědí, že nakupují čerstvou zeleninu, protože nebyla nikde dlouho skladována ani převážena na velké vzdálenosti.
- Zákazníci podporují místní pěstitele.

Zpětná vazba

Na závěr nechte žáky uvědomit si a zformulovat, co nového se v kapitole dozvěděli. Vyplněné pracovní listy spolu s dalšími materiály (kartičky s profesemi, plakát) třída založí do žákovských portfolií a přitom si práci na tématu znovu projde.

Podpůrné věty, které žáci mohou v evaluační fázi dokončit:

- Už vím, že do ceny zboží se započítává...
- Pokud budu chtít zvýšit poptávku po zboží, mohu využít...
- Víím, že jako zákazník se při nákupu mohu rozhodnout podle...

Metodika

Obchodní pasáž / Způsoby placení

Oblast finanční gramotnosti:

Způsoby placení:

- hotovost
- debetní karta
- kreditní karta
- úspory
- půjčka
- riziko půjčky
- splátka
- nákup na splátky
- úvěr
- spotřebitelský úvěr
- hypotéka
- dluh

Spořinkův webový portál:

- Aktivita v obchodní pasáži – nakupování

Pracovní listy:

3. Jít a hledat Eldorádo, nebo zaplatit?
4. Dáme si do bytu

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Matematika a její aplikace
- Český jazyk

Související průřezová témata:

- Výchova demokratického občana
- Mediální výchova
- Environmentální výchova
- Osobnostní a sociální výchova

Anotace kapitoly:

Žáci se prostřednictvím pracovních listů, práce s portálem a dalších aktivit seznámí s možnostmi placení i s nástrahami půjček. Uvědomí si, že každý by měl pomýšlet jen na takové nákupy, které jsou v jeho finančních možnostech, a každou půjčku si pečlivě rozvážit. Reklama nás sice láká ke koupi zboží, ale neměli bychom jí podléhat. Konzumní styl života není dobrý ani pro ně samotné, ani pro životní prostředí. Když už nakupují, měli by nakupovat s rozvahou, vhodně využívat hotovost a platební karty.

3 Jít a hledat Eldorádo, nebo zaplatit?

Vstupní aktivita

V současném světě je nakupování všudypřítomné. Žáci se ani nemusí účastnit nákupů s rodiči, protože reklama je neustále na možné nákupy upomíná. Položme si tedy rozehrávající otázku:

Co je zadarmo?

Podle času, který chceme tomuto tématu věnovat, rozhodneme, zda pouze chvíli se třídou hledáme na otázku odpovědi, nebo ji více upřesníme. Ve skupinách po čtyřech mohou žáci pátrat v předem daných oblastech:

- doprava
- bydlení
- vzdělání
- stravování
- volný čas
- odívání
- služby

Potom své nápady prezentují před ostatními. Na tabuli jednotlivé nápady zapisujete. Na závěr vždy všechny vyzvete, ať se zamyslí, zda je to opravdu zadarmo. Nezapomněli jsme na nějakou souvislost?

- **Doprava** – chůze, jízda na kole (potřebuji koupit kolo), zdarma se přepravují v místní MHD např. senioři či předškolní děti (náklady na MHD dorovnávají ze svých rozpočtů obce) atd.
- **Bydlení** – ve vlastním domě či bytě (musím je však koupit a investovat do údržby; zdarma už není energie, odvoz odpadků, stočné atd.), ve stanu či v jeskyni, na pustém ostrově atd.
- **Vzdělání** – státní školy (jsou placené z obecních a státních rozpočtů), vzdělávat či doučovat nás mohou i příbuzní a přátelé
- **Stravování** – výpěstky z vlastní zahrady (musím započítat všechny náklady na vodu, hnojiva, osivo, nářadí atd.), lesní plody, voda z vlastní studny (náklady na její zřízení, údržbu a pořízení čerpadla) atd.
- **Volný čas** – četba (knížku si mohu půjčit; veřejné knihovny jsou však placené z obecních rozpočtů), povídání, zpívání,

sportování (v úvahu je třeba vzít náklady na sportovní vybavení a sportoviště), sledování televize (pořizovací cena televizoru a poplatek ČT) atd.

- **Odívání** – poděděné oblečení, doma ušité oblečení (pozor na náklady na látky, nitě, pořizovací náklady na šicí stroj) atd.
- **Služby** – stříhání, vaření, uklízení, malování, žehlení, drobné opravy (mnohé práce zejména v domácnosti nikomu nezadááme, dělají je členové domácnosti a potřebují k tomu jen vhodné nářadí, náčiní a zejména čas) atd.

Pokud okruhy shrnete, uvědomí si žáci, že zdarma je to, co je často hrazeno z jiných zdrojů, na které přispívají občané formou daní (školství, knihovny, veřejná doprava, ale též zdravotní péče, policie atd.), co vyžaduje nějakou vstupní investici (např. kolo, studna s čerpadlem, míč) nebo je zde významný podíl naší práce (např. vaření, uklízení, zahradničení). Nikdo by dnes už nechtěl žít v jeskyni, jíst lesní plody a pít vodu z potůčku.

Vstupní aktivita nás nasměrovala k motivačnímu rámci pracovního listu. Lidé odpradáva touží po bájně zemi hojnosti a blahobytu, kde je všeho dostatek a za nic se neplatí. Současná reklama navíc vytváří falešný dojem, že i drahé zboží a luxusní služby jsou dosažitelné v podstatě pro každého.

První úkol z pracovního listu 03 řeší každý žák sám. Jeho úkolem je vybrat věty a seřadit je do příběhu. Nabízí se v zásadě dva hlavní typy příběhu:

Vendelína chytí při krádeži.

- G** Vendelína při krádeži chytí.
- E** Maminka se na Vendelína zlobí.
- B** Knihkupec je vůči zákazníkům nedůvěřivý.
- A** Vendelínovi ostatní nevěří.

Vendelína při krádeži nechytí.

- D** Vendelína při krádeži nechytí.
- C** Knihkupec musí nakladateli zaplatit za knížku ze svého.
- B** Knihkupec je vůči zákazníkům nedůvěřivý.
- F** Vendelína trápí svědomí.

Nechte několik žáků přečíst, které věty a v jakém pořadí vybrali. Následně položte otázku: *Kdo tedy zaplatí za zboží ukradené v obchodech?*

I když jsou obchody proti krádežím pojištěné, často za zcizené zboží zaplatí prodavači, kteří sami nemají vysoké příjmy. V menších obchodech vznikají majitelům krádežemi takové škody, že musí s živností skončit. Jen stěží by navíc měl někdo radost z kradeného dárku.

Druhý úkol z pracovního listu 03 je početní a žáci jej řeší samostatně: $120 : 8 = 15$

Vendelín musí tatínkovi vrátit půjčený obnos v osmi splátkách po 15 korunách.

Můžete položit otázky:

Jaké jiné možnosti Vendelín měl? Mohl koupit levnější dárek, potřebný obnos našetřit nebo dárek vyrobit.

Na co používáte svoje úspory? Nashromáždění dostatečného obnosu peněz na dárky bývá častým důvodem spoření.

Rozšiřující aktivita

Můžete připravit sadu početních úkolů, které využijí tematického rámce spoření a splátek.

Třetí úkol pracovního listu 03 si všímá charakteru půjčky, kterou tatínek poskytl Vendelínovi. Byla totiž bezúročná. Žáci se ve dvojicích poradí, která odpověď je správná.

- b) Vendelín mu vrátí přesně tolik peněz, kolik si půjčil.
f) Peněžitá odměna za půjčení peněz.

Rozšiřující aktivita

Zatímco v rodinách či mezi přáteli si navzájem za půjčení peněz nic neúčtujeme, u profesionálních poskytovatelů půjček to tak není. Výše úroků spolu s poplatky, které jsou s půjčkou a jejím splácením spojené, se může velmi lišit. Čím snadnější je získání peněz, tím obvykle klient zaplatí více. Zadejte žákům úkol, ať přinesou letáky, inzerci a nabídky finančních ústavů, které se týkají půjčení peněz. Ve třídě pak žáci ve skupinách tiskoviny analyzují:

- *Jaké slovní obraty používají? (Např.: Půjčíme vám okamžitě, na cokoli a bez ručitele!)*
- *Čím se musí žadatel prokázat a co musí doložit, aby půjčku získal? (Např.: Musí být klientem banky, musí doložit příjmy, musí mít ručitele.)*
- *Kde a jak jasně je napsáno, o kolik víc, než si půjčil, během splácení dlužník zaplatí?*

Město – Nakupování v obchodní pasáži

Na webovém portálu sice lze nakupovat cukrovinky na pláži, hlavní aktivitu spojenou s pravidly nakupování najdeme ve městě v obchodní pasáži. Způsob výběru zboží, jeho vkládání do košíku a sčítání cen simuluje nakupování na internetu. Při placení však dialog nabízí platby, které internetový nákup nezná. Samotné nakupování zařaďte při společné práci u plátna či interaktivní tabule a jednotlivé kroky komentujte.

Kdybyste zboží nakupovali přes internet, které způsoby platby a odběru zboží by byly zřejmě v nabídce?

- Platit za zboží v internetovém obchodě se dá převodem z účtu, platební kartou či na dobírku – tedy hotovými penězi při převzetí zboží na poště či od doručovatele. Vybrané zboží přiveze pošta, jiný dodavatel nebo si je zákazník vyzvedne v obchodě.

Co je z nabízeného zboží nejdražší?

- Podobně jako ve skutečném životě jsou to domy, v tomto případě stromové domy. Pokud ve hře dům nemáte, zakoupené vybavení domácnosti vám k ničemu není, protože ho nemáte kam umístit. Zatímco ve hře se můžete pohybovat a nemít střechu nad hlavou, ve skutečnosti bydlet někde musíte. Lidé se kvůli koupi bytu či domu na mnoho let zadlužují. Bez bydlení se však neobejdou. Proto nejprve zváží, zda je pro ně výhodnější půjčka na bydlení nebo pravidelné placení nájmu.

Co je hypotéka?

- Hypotéční úvěr je půjčka, která je zajištěna zástavním právem na nemovitost. Ten, kdo si hypotéku vezme, musí počítat s velkým závazkem na dlouhá léta. Výhodou je, že bydlí ve vlastním a časem půjčku splatí, nevýhodou je riziko, že třeba kvůli propuštění z práce nebude moci pravidelně splácet. Proto je vhodné, aby se ten, kdo hypotéku splácí, pojistil. V případě ztráty zaměstnání, nemoci, či dokonce úmrtí bude hypotéka doplacena z této pojistky.

4 Dáme si do bytu

Vstupní aktivita

Zeptejte se žáků, kde lidé bydlí – tedy v jakém vlastnickém vztahu – zda bydlí ve vlastním bytě či domě, v družstevním bytě či v nájmu. Můžete též žáky rozdělit do skupin, ve kterých pátrají po dalších informacích. Svě výstupy mohou pojmut jako propagační okénko včetně názorných prezentací:

- Bydlení v bytě v osobním vlastnictví.
- Bydlení ve vlastním domě.
- Bydlení v družstevním domě.
- Bydlení v pronajatém bytě.

Zbytek třídy může představovat skeptické publikum, které prezentujícím klade nepříjemné otázky typu:

- Jak se vlastníci bytů dohodnou na společné správě domu?
- Musím si vzít půjčku? Vyplatí se mi? Co když nebudu moci splácet hypotéku?
- Co když se mi rozhodnutí družstva nelíbí a nesouhlasím s nimi?
- Co když chci byt, kde bydlím v nájmu, rekonstruovat?

První úkol z pracovního listu 4 spočívá v přiřazení jedné výhody a jedné nevýhody ke třem způsobům placení a žáci jej mohou řešit ve dvojicích:

Hotovost	+ Lze tak platit, i když nemáme účet v bance. – Je nebezpečné nosit u sebe větší obnos peněz.
Debetní karta	+ Lze tak platit, i když nemáme dost peněz v peněžence. – Snadno nakoupíme za víc peněz, než jsme plánovali.
Kreditní karta	+ Lze tak platit, i když nemáme dost peněz na účtu. – Nakupujeme na dluh, který musíme i s úroky splatit.

Při kontrole se ujistíme, že žáci pojímům rozumějí, formou nedokončených vět:

- Bankovky a mince jsou.... **hotovost**.
- **Platební karta** slouží k čerpání prostředků (peněz), které klientům poskytla banka.
 - a) **debetní karta**: čerpáte peníze z vlastního účtu.
 - b) **kreditní karta**: čerpáte peníze banky.

Výhodou kreditní karty je možnost zaplatit celou částku do určitého data (bez úroků), nebo uhradit po splátkách, na které se pak vztahuje úrok.

Druhý úkol z pracovního listu 4 plní žáci jednotlivě či ve dvojicích. Na základě Hermíniny reakce hledají chybějící slovo. Je možných i více variant:

To přece nemůže stát tolik!
Zkontroluje si **účtenku** / cenovky / zboží.
Mají to tu předražené!
Před nákupem porovná **ceny** / nabídku.

Vezmu si půjčku! Nákup věcí do bytu nelze odkládat.

*Koupí zboží na **splátky** / půjčku / úvěr / dluh.*

Nebudu kupovat vůbec nic!

*Bude **šetřit** / věci vracet / nakupovat v bazaru.*

Třetí úkol z pracovního listu 4 se týká půjček. Málokdo si je bere rád, na druhou stranu si mnoho lidí takový závazek pořádně nepromyslí. Žáci mají vybrat, které nákupy není rozumné pořizovat na splátky, a napsat proč. Pokud chcete tématu věnovat více času, nechte žáky pouze zakroužkovat tři tipy a téma rozepsat na zvláštní papír:

Proč není rozumné pořizovat si na splátky.....

Dá se předpokládat, že žáci vyhodnotí jako důvod k zadlužení nákup domu, auta či ledničky na splátky. Dům je investice, auto je často nezbytné k práci, lednička zas k životu. Kvůli šperkům, stojací lampě, knížkám, módním hadříkům, letenkám na dovolenou či počítačové hře není rozumné ani nutné zadlužit se.

Zpětná vazba

Na závěr nechte žáky uvědomit si a zformulovat, co nového se v kapitole dozvěděli. Vyplněné pracovní listy spolu s dalšími materiály (prezentace k bydlení, texty k půjčkám) třída založí do žákovských portfolií a přitom si práci na tématu znovu projde.

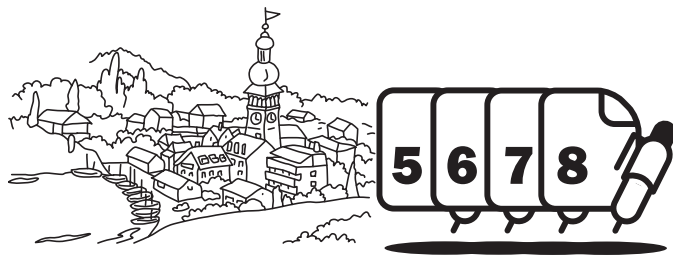
Podpůrné otázky, na které žáci v evaluační fázi odpovídají:

- *Jak si mohu koupit něco, na co nemám dostatek peněz?*
- *Co se stane, když nemohu splácet hypotéku?*
- *Jakými způsoby mohu platit v obchodě?*

Metodika

Banka /

Banka jako správce peněz

Oblast finanční gramotnosti:

Banka jako správce peněz:

- banka
- bankovní dům
- bankovní služby
- peněžnictví
- spořitelna
- spoření
- vkladní knížka
- klient
- vyvolávací systém
- přepážka
- bankovní účet
- platební příkaz
- internetové bankovníctví
- převod peněz
- úroky
- poplatky
- inkaso

Sporinkův webový portál:

- Aktivita v bance – bankovní služby

Pracovní listy:

- 05 Zrození bankéře
- 06 Spořitelna česká
- 07 Bankovní lupiči
- 08 Účet, nebo matrace?

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Matematika a její aplikace
- Výtvarná výchova
- Informační a komunikační technologie

Související průřezová témata:

- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Matematika a její aplikace
- Mediální výchova
- Multikulturní výchova
- Výchova demokratického občana

Anotace kapitoly:

Čtveřice pracovních listů spolu s interaktivním prostředím banky na webovém portále představí roli bankovních domů. Žáci se seznámí s historickým pozadím vzniku bank i spořitelny a vyzkouší si, jak se v bance klient chová a jak se banka chová k němu. Seznámí se také se základními bankovními službami a termíny, které jim umožní lépe pochopit význam banky pro život v moderní společnosti.

5 Zrození bankéře

Vstupní aktivita

Pobočky bankovních domů najdeme v každém větším městě. Otevřete se žáky téma otázkou, kde všude banky v jim známém městě či čtvrti najdeme. Můžeme zadání pojmut jen jako debatu se třídou, úkol, který žákům uložíme v předstihu, nebo dáme do skupinek nakopírovaný plán okolí, do něhož po paměti banky zakreslují.

Potom se zajímáme o to, jak budovy bank působí, jaké vzbuzují pocity. Opět podle času volte práci skupinovou nebo společnou. Pravděpodobně žáci odvodí, že banky často sídlí na nejlepších adresách – na náměstích a hlavních třídách, v honosných budovách, které působí luxusně, čistě, bytelně a bezpečně.

Svěřili byste své peníze bance, která sídlí na kraji města vedle opuštěné továrny, budova má špinavá okna a dveře nejdou dovézt?

Žáci si uvědomí, že pocity, které se ve svých klientech snaží bankovní domy vyvolat, mají svá opodstatnění. Pocity by však neměly být jediným vodítkem, protože by nás mohly zavést jinam, než jsme zamýšleli. Jak na vás působí následující věty?

Zasloužíte si vlastní dům!

Jedinečná příležitost investovat peníze!

Nakupujte nyní, platte potom!

Společně se záběry spokojených a pohledných lidí s námi takový přesvědčivý vzkaz může udělat divy – začneme toužit po něčem, co překračuje naše finanční možnosti, a můžeme neuváženě peníze investovat či si je půjčovat. V následující kapitole jsou proto připraveny aktivity, jak se seznámit s bankovním domem, abychom uměli bankovní služby využívat chytře.

První úkol z pracovního listu 05 obrací pozornost žáků k historickým souvislostem vzniku bankovních domů a mohou jej řešit ve dvojicích či samostatně. Bezradný obchodník se kupodivu netrápí, že má peněz či cenností málo, ale že je nemá bezpečně uložené. Pokud žáci správně spojí postavy a jejich promluvy, složí slovo PENĚŽNÍK, tedy profesionál, který se zabývá úschovou peněz za poplatek, směnou peněz a půjčováním na úrok. Peněžníci nejprve půjčovali svěřené peníze tajně, později s vědomím věřitelů.

- P E Kněz: Svěř peníze k nám do kláštera, synu. Bezpečnější místo sotva najdeš!
- N Ě Zlatník: Na koho jiného by ses měl obrátit, když chceš uložit zlato a jiné cennosti!
- Ž N Templář: U nás bude tvé bohatství v bezpečí a můžeš si je vyzvednout ve kterémkoli z našich hradů.
- Í K Žid: Já ti mohu peníze nejen uložit, ale i půjčit, jen musíš počítat s úrokem.

Po vylustění tajenky doplňte podrobnosti k jednotlivým postavám.

- Majetek lidí ukládali do chrámů již ve starověku, neboť je považovali za bezpečné (**kněží**).
- S rozvojem obchodu bylo třeba zkoušet pravost a hodnotu mincí (**zkušebníci**) a směňovat je (**směnárníci**). Složitější bylo převést peníze z jednoho města do druhého či zprostředkovávat platby do jiných měst, protože k tomu bylo potřeba vybudovat síť. Takovou síť bylo propojení hradů, které ve 13. století kontroloval ve věci financí neobyčejně schopný rytířský řád (**templáři**).
- K bankovníctví měli blízko zlatníci, kteří lidem nejen prodávali, ale též bezpečně ukládali zlato a jiné cennosti. Na základě stvrzenky a po zaplacení poplatku za úschovu dostali vkladatelé své zlato zpátky. Poukázky začaly obíhat místo zlata, které zůstávalo bezpečně uložené (**zlatníci**).
- Ve středověku považovala církev půjčování peněz za neslučitelné s duchem křesťanství, proto role bankéřů připadla židovským obchodníkům coby nekřesťanům. Držení peněz však vyvolávalo závist, pomluvy a nesnášenlivost (**Židé**).

Druhý úkol z pracovního listu 05 plní žáci jednotlivě. Pokud správně pospojují rozsypaná písmena, vylustí, že „banco“ bylo označení pro lavici, na které středověcí bankéři provozovali směnárenské operace. Úpadek banky zvaný bankrot pochází ze spojení „banca rotta“ tedy „zlomená lavice“, což bylo znamení, že bankéř nemůže platit.

Třetí úkol pracovního listu 05 shrnuje předchozí poznatky a vybízí žáky, aby samostatně zformulovali, proč si obchodník potřeboval před cestou peníze uložit. Hlavní motivací nebyl asi strach, aby se mu během cest peníze doma zanechané neztratily, ale obavy, že by mohl být o peníze, které potřeboval pro obchod, na cestě okraden. Řešením byl bankovní dům, který od obchodníka peníze vzal do úschovy a na tuto částku mu vystavil potvrzení. V jiném městě mu pak oproti tomuto potvrzení jiný bankovní dům vydal opět peníze. Za tuto službu sice obchodník zaplatil poplatek, ale zase se už nemusel bát, že ho kvůli penězům přepadnou či okradou.

Rozšiřující aktivita

Žáci dostanou za úkol vymyslet, jak převezou do zahraničí větší sumu peněz. Chtějí si totiž během dovolené v zahraničí zakoupit nějakou dražší věc: sportovní vybavení, elektroniku či šperk.

Spořitelna česká

6 1

První úkol z pracovního listu 6 spočívá ve výběru správných zakončeních pěti vět. Je vhodné, aby žáci pracovali ve dvojicích, a mohli tak prodiskutovat, která odpověď přichází v úvahu. Po zaškrtnutí variant u všech vět projděte společně správná řešení, vyzvěte žáky, ať vysvětlí svou volbu, a doplňte další podrobnosti.

- Před téměř dvěma sty lety začaly vznikat po Evropě spořitelny, které měly oslovit drobné střadatele. Do té doby se bankovní domy o drobné vklady nezajímaly, služby poskytovaly obchodníkům, peníze půjčovaly panovníkům a šlechtě. Jenže i lidé pracující za mzdu chtějí ukládat své úspory a po určité lhůtě si je opět vybírat.
- Spořitelna česká byla založena roku 1825. Právě na počátku 19. století dochází k prosazování spořitelen – v Německu, Švýcarsku, Británii i Rakousku. Lidové peněžnictví bylo vnímáno jako prospěšné a jako takové bylo podporované.
- Dárci, mezi nimiž byl císař František I. a významní šlechtici, poskytli spořitelně základní vklad. Přispěli také bohatí čeští podnikatelé, takže se nemajetní lidé nemuseli bát, že o svých pár krejcarů přijdou, když je uloží. Každá banka totiž musí mít základní kapitál, aby se nestalo, že nemůže uložené peníze vyplácet.
- Lidé s nízkými příjmy spořili, aby byli zajištěni pro případ nemoci či ztráty zaměstnání. Šlo tedy nejen o povzbuzení lidí v jejich hospodaření s penězi, ale též o formu pojistky.
- Spořitelům se vklady a výběry zapisují do vkladní knížky. Vydávají se na jméno, lidé se v nich snadno vyznají, vkládání i vybírání peněz se odehrává na bankovní přepážce.

6 2

Druhý úkol z pracovního listu 6 je založen na doplnění chybějících údajů do vkladní knížky, kterou si klient polil čajem!

Datum	Vloženo	Vybráno	Zůstatek
1. prosince 1965	20,-	-	310,-
11. ledna 1966	80,-	-	390,-
4. února 1966	-	140,-	250,-
25. února 1966	150,-	-	400,-
5. března 1966	-	130,-	270,-
28. dubna 1966	45,-	-	315,-

Ptejte se následně žáků, abyste měli kontrolu, že se v tématu orientují:

- *Proč ukládat peníze na vkladní knížku?* Peníze jsou nejen v bezpečí, ale spořitelna k nim navíc střadateli připisuje úroky – tedy výnos z uložených peněz.
- *Kdo je klient banky?* Zákazník, který využívá služeb peněžního ústavu. Může si do banky peníze ukládat, může je směňovat.
- *V čem se první klienti spořitelen odlišovali?* Spořitelny se zaměřovaly na lidové peněžnictví, tedy zejména na služby pro drobné střadatele.

Město – Návštěva banky

Na webovém portálu mohou žáci banku přímo navštívit a zkusit si, jak to v ní funguje. Hráč je samotnou hrou veden, aby si v bance založil účet. Bez možnosti vložit peníze na účet nemůže vstoupit na palubu pirátské lodi, aniž by o všechny své finance přišel. Jen klient banky si může vzít půjčku či směnit mince nalezené v podzemí.

Je vhodné, pokud u interaktivní tabule či s pomocí dataprojektoru, který promítá obraz na plátno, se třídou podniknete jednu vzorovou návštěvu banky a budete jednotlivé kroky komentovat. Pomoci je připraven také Spoříněk.

Co musíme udělat po vstupu do banky?

Zvolit si službu, kvůli které jsme přišli, a vzít si lísteček s pořadovým číslem a číslem přepážky. Klienti se proto netlačí ve frontě u přepážek a věnuje se jim ten zaměstnanec, který má danou službu na starosti. Spořínkův komentář: *Vyvolávací systém je tu proto, aby se klienti netlačili u přepážek. Vyber si službu a stiskni tlačítko.*

Ze kterých možností na vyvolávacím systému vybíráme a co zahrnují?

Nejprve necháme žáky samostatně zformulovat odpověď, pak využijeme otazník, který je u každé volby připraven a skrývá vysvětlení:

- Hotovostní služby

Hotovost je pojmenování pro mince a bankovky, které máme v ruce nebo v peněžence, a hotovostní služby jsou takové, při kterých s těmito penězi provádíme nějaké úkony. Klient může na účet (svůj i cizí) hotovost vkládat a ze svého účtu vybírat.

Můžete dodat: *Menší finanční částky bez problémů vyberete na kartu v bankomatu, ale větší obnos je lepší vybrat v klidu na přepážce. Velké částky v řádu statisíců je však nutné předem bance nahlásit.*

- Bezhotovostní služby

I bez hotovosti může klient platit penězi ze svého účtu. Stačí, když zadá jednorázový nebo trvalý příkaz, a banka již posílá peníze z účtu sama. Nejprve si ale musí účet zřídit.

Můžete dodat: *Na účet mohou chodit peníze z brigády i výplata od zaměstnavatele a zase z něj pak odcházet platby za elektřinu, telefon nebo televizi. Podle výpisu poznáte, kolik peněz odešlo a kolik přišlo. Na některé platby si můžete dokonce půjčit.*

- Informace

Bankovním službám nemusí každý hned rozumět, ale není nic snazšího než se v klidu na přepážce zeptat.

Můžete dodat: *Klient se zde může poradit, které služby jsou pro něj nejvýhodnější, může se zeptat na stav svého účtu nebo si zde vyzvednout platební kartu. Platební kartu je potřeba vydat tomu správnému člověku, aby s ní mohl platit v obchodech za dražší zboží a přitom nemusel u sebe nosit větší množství peněz.*

- Směnárna

Banka nemá pouze české peníze. Cizincům či těm, kdo se chystají za hranice, vymění jejich peníze za jinou měnu platnou v zahraničí.

Můžete dodat: *Peníze nikdy neměníme u člověka, který nám nabídne výhodný kurz někde na ulici.*

Pokud vyhodnotíte, že žákům stále není orientace ve službách jasná, společně zvolte Informace a na této přepážce se postupně vyptejte, co dělat, když:

- Chci vlastní účet.
- Chci platební kartu.
- Chci si vzít půjčku.
- Chci vyměnit peníze.

Vzorově si vždy za pomoci vybraného žáka předvedte, jak postupovat při založení účtu, vložení peněz na účet a zřízení půjčky.

7 Bankovní lupiči

První úkol z pracovního listu 7 je založen na individuálním rozhodování, které výroky jsou pravdivé, a které ne. Situace k posouzení nejsou příliš těžké, ale stačí jedna chyba, a už je žák na špatné cestě a správné tajenky se nedočká. Kdyby se pokaždé vybrala chybná reakce, vyšlo by, že takhle uvažujícího návštěvníka by v bance považovali za NEBEZPEČNÉHO LUPÍČE. Správně se zachová ten, koho v bance mají za SPOLEHLIVÉHO KLIENTA.

1. Je legrace do banky vběhnout s pistolkou na vodu a kuklou přes hlavu. NE
3. Ve směnárně si můžeme vyměnit české koruny za cizí měnu či naopak. ANO
5. K přepážce přistupujeme vždy jednotlivě. ANO
2. Automat na pořadová čísla je zde pro zkrácení dlouhé chvíle. NE
4. Hotovostí služba znamená, že máme vše hned hotovo. NE
6. K přepážce můžeme jít, když se na displeji objeví naše telefonní číslo. NE
7. Účet si zřizujeme, aby se nám lépe spravovaly naše příjmy a výdaje. ANO

8 Účet, nebo matrace?

Přestože to tak nevypadá, mnoho lidí nemá k bankám důvěru, účet založený nemá a jako důvod uvádí vysoké bankovní poplatky, které si banka za správu účtuje. Podíváme se na pět situací, s nimiž se jinak vypořádává Vladka, která bankovní účet má a navíc využívá elektronické bankovníctví, a Jarka, která účet nemá.

První úkol z pracovního listu 8 vypadá složitě jen na první pohled, žáci se však budou cítit pohodlněji, když jej budu řešit ve dvojicích. Zmateně vypadající slova skrývají běžná spojení odvoditelná z dvojice obrázků. Žáci jen musí přeházet pořadí písmen. V prvním případě je nápověda vepsaná přímo v obrázcích.

1. PTA VÝLA = VÝPLATA

Když se nám výplata objeví jen přičtením částky na účet, není to možná taková radost, jako když nám v pokladně dají peníze do sáčku. Na druhou stranu účetní může převést peníze na účet, aniž by za ní zaměstnanec v pokladních hodinách přišel. Vyplácet peníze hotově je o to složitější, když pracovník třeba bydlí v jiném městě.

2. STROPTRAN ZPĚNE = TRANSPORT PENĚZ

Cestou domů si Vladka může klidně číst, zatímco Jarka je nervózní, že má v kabelce celou výplatu, a bojí se, aby o ni nepřišla.

3. NEDOVOLÁ = DOVOLENÁ

Platit za dovolenou kartou, pomocí které se peníze převedou z účtu Vladky na účet cestovní kanceláře, je snadné. Platit dovolenou paklíkem bankovek jde samozřejmě také.

4. PLATOPEK AZ NUKLETEŘI = POPLATEK ZA ELEKTŘINU

Platba za elektřinu se posílá každý měsíc. Pokud si Vladka zadá trvalý platební příkaz, tyto peníze každý měsíc z účtu odejdou a ona se o to nemusí starat. Zato Jarka musí každý měsíc na přepážce zaplatit složenku.

5. SENORÍP = SPOŘENÍ

Peníze je dobré hned všechny neutratit a pravidelně část z nich odkládat. Pokud peníze Vladka svěří bance, bude jí za to přičítat úroky. Ty budou vyšší, pokud bude i naspořený obnos vyšší. Jarka si raději doma schovává peníze v matraci.

Zeptejte se žáků, zda i spravování bankovního účtu může mít nějaká rizika:

- Banka zbankrotuje.
- Vladka musí pečlivě zadávat data a čísla, aby při správě účtu přes internet neudělala chybu.
- Pokud se Vladka přihlásí ke svému účtu třeba ve veřejné internetové kavárně nebo se na cizím počítači zapomene řádně odhlásit, vystavuje se riziku, že se k účtu dostane někdo nepovolaný.

Položte tedy otázku, jak se dá těmto rizikům předcházet:

- Vhodným výběrem banky a pojištěním vkladů.
- Pozorností. Peníze, které přišly na účet omylem, se musí vrátit. Pokud se klient omylem přepíše, požádá prostřednictvím banky o vrácení platby. Pokud nebude platba vrácena, lze požadovat vrácení peněz soudní cestou.
- Opatrností, se kterou klienti spravují své účty. Nikomu nesmí vyzrazovat přístupové heslo!

Jak mohu co nejpohodlněji platit každý měsíc platbu za obědy, když je částka každý měsíc jiná?

- Mohu dát svolení k inkasu, tedy umožnit školní jídelně, aby ona dávala pokyn, jak vysoká částka se má daný měsíc z účtu převést. Tuto částku mohu pro větší bezpečí a jistotu omezit dle vlastního uvážení. Pokud tedy obvykle obědy stojí 575,- Kč, mohu povolit inkaso pouze do výše 1000,- Kč.

Druhý úkol z pracovního listu 8 doplňuje téma tím, že vybízí žáky, aby dopsali postavám myšlenkové bubliny. Instruuje je tak, aby se v textech objevily informace, které souvisí se správou peněz, a komentovaly výhody a nevýhody jednotlivých způsobů nakládání s penězi. Můžete podpůrně položit otázku:

- Co si nyní postava myslí?
- Čeho se bojí?
- S čím je spokojená?

Zpětná vazba

Na závěr nechte žáky uvědomit si a zformulovat, co nového se v kapitole dozvěděli. Vyplněné pracovní listy třída založí do žákovských portfolií a přitom si práci na tématu znovu projde.

Podpůrné věty, které žáci mohou v evaluační fázi dokončit:

- Dozvěděli jsme se, že prvními bankéři byli...
- Spořitelny vznikly, aby pomohly...
- Už vím, jaké služby poskytuje banka svým klientům...
- V bance rozhodně nesmím...
- Umím vyjmenovat výhody bankovního účtu...
- Víím o nástrahách, které spravování účtu přes internet má...

Metodika

Bankomat / Využívání bankomatu

Oblast finanční gramotnosti:

Využívání bankomatu:

- bankomat
- PIN
- bankovní účet
- limit

Spořinkův webový portál:

- Aktivita na tržišti – vybírání hotovosti, porouchaný bankomat

Pracovní listy:

9. Nemáš-li, vyber si!
10. Kolem bankomatu nikdo nesmí stát

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Matematika a její aplikace
- Výtvarná výchova
- Informační a komunikační technologie

Související průřezová témata:

- Výchova demokratického občana
- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Anotace kapitoly:

Dvojice pracovních listů doplňuje aktivity spojené s bankomatem na webovém portálu, kde se žáci prostřednictvím hry lépe seznámí s modelovým dialogem a zároveň si z bankomatu mohou vybírat herní hotovost. Pracovní listy se proto soustřeďují na související témata – zejména na bezpečnostní pravidla při používání bankomatu. Průběžně sledovaným tématem je vazba bankomatu na účet klienta.

Práce s pracovním listem

Námět k diskusi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

9 Nemáš-li, vyber si!

Vstupní aktivita

Vyzvěte žáky, ať zavrou oči a zkusí si představit do co největších detailů, jak vypadá bankomat. Jaké má součásti, co na něm nesmí chybět? Potom si žáci ve čtveřicích vzájemně bankomat popisují a nakonec jej načrtnou na velký formát papíru (nejlépe balicí v poměru co nejvíce se blížíci 1:1) a přidají popisky. Následně skupiny svůj bankomat prezentují. Ostatní se dotazují, zda něco nechybí:

Nechybí monitor, klávesnice (pouze číselná), otvor na vložení karty (čtečka karet), otvor na bankovky a otvor na vytištěnou stvrzenku?

Co je uvnitř?

Roztríděné bankovky, tiskárna stvrzenek, řídicí jednotka.

Mohou se ptát i na další upřesnění:

Kde bankomat stojí? Co ho chrání?

Souběžně si žáci uvědomují, co o obsluze, fungování a bezpečnosti bankomatů už vědí.

První úkol z pracovního listu 9 staví do centra pozornosti malého naivního kluka Maxe, který si myslí, že si každý může vybrat z bankomatu tolik peněz, kolik chce a kdy chce. Žáci se tak cítí v roli těch zkušenějších. Individuálně či ve dvojicích mají podtrhnout slova, která se bankomatu do vět připeletla:

- Ukaž pověřovací glejt, nebo ke mně vůbec nechod'!
- Řekni mi tajné heslo, a pak si můžeme povídat!
- Nemůžeš vybrat víc, než dovolí tvůj strážce!
- Mohu ti dát jen to, co na tvém srdci leží!

Potom hledají slovo, které lze do věty vložit a má vzhledem k bankomatu smysl:

- Ukaž **platební kartu**, nebo ke mně vůbec nechod'!
- Řekni mi **PIN**, a pak si můžeme povídat!
- Nemůžeš vybrat víc, než dovolí tvůj **limit**!
- Mohu ti dát jen to, co na tvém **úctu** leží!

Druhý úkol z pracovního listu 9 vybízí žáky, aby si uvědomili, co slova, která od poslechu znají, přesně znamenají. Doplnujte další souvislosti a ptejte se:

- Osobní identifikační číslo je PIN. Tento číselný kód zadáváme nejen při výběru z bankomatu, ale i třeba při placení kartou v obchodě či restauraci.

Před čím svého majitele chrání? Aby nikdo cizí nemohl kartu k platbám či výběrům použít.

- Nejvyšší částka, kterou je možno vybrat, se nazývá LIMIT. Vždy je vázán na určité období, například den či týden.

Před čím svého majitele chrání? Hlavně před tím, aby z karty nemohl vybrat vyšší částku někdo cizí, kdo se ke kartě a jejímu PINu dostal neoprávněně.

- Plastová destička, kterou je možno použít pro výběr z bankomatu, je PLATEBNÍ KARTA. První karty byly vyráběny z tvrdého papíru nebo z plechu. V současnosti jsou umělohmotné s rozměry 85,6 x 54 mm.

Proč jsou karty stejně velké? Není to kvůli velikosti naší peněženky, ale kvůli sjednocení zařízení, do kterých se karty vkládají.

- Abys mohl v bance ukládat peníze, musíš si založit ÚČET. V bance si může klient samozřejmě peníze na přepážce také vybrat.

Co je výhodou bankomatu oproti bance? Bankomaty jsou samoobslužná zařízení, která jsou umístěna v místech s vyšší koncentrací lidí.

V krajských městech najdeme i desítky bankomatů. Česká spořitelna disponuje nejširší sítí bankomatů v Čechách.

Třetí úkol z pracovního listu 9 dílčím způsobem shrnuje téma bankomatů. Učitel se díky němu ujistí, že všichni žáci chápou vazbu mezi bankomatem, kartou a účtem. Kartu dostává klient ke svému účtu a peníze, které vybere z bankomatu, se mu z účtu strhávají.

Rozšiřující aktivita

Žáci mohou s pomocí počítačů připojených na internet zjišťovat, kolik stojí výběr z bankomatu. Zejména by si měli všimnout rozdílu mezi částkou, kterou si banka účtuje za výběr vlastního klienta a za výběr klienta jiné banky. Aktivitu můžete pojmut tak, že každá skupina má za úkol dohledat tento údaj u jiné banky. Při větší časové dotaci můžete i ohodnotit, od kolika bank žáci stačili tento údaj získat.

Město – Použití bankomatu

Na **webovém portálu** si žáci bankomat sami vyzkoušejí. Na interaktivní tabuli můžete jednou projít hru i uskutečnit vzorový výběr. První úkol – spojování drátů a umisťování součástek – je pouze pro rozehřátí.

Přirazování státních vlajek ke čtyřem jazykovým mutacím nenechte žáky řešit pouze systémem pokus omyl. Pojmenujte všechny vyobrazené vlajky – česká, slovenská, italská, španělská, německá, ruská a polská – a nechte žáky zodpovědět otázku, proč se na českých bankomatech setkáme s možností volit jazyk anglický, německý či ruský.

Třetí úkol je postaven na postřehu – žák musí zastavit měnící se text na slovu PIN. Pro zmatení se objevuje KÓD, HESLO, JMÉNO, FOTKU, ČÍSLO, MONOGRAM a PODPIS. Potom žákům Spoříněk opět připomene, co je PIN: *PIN je osobní identifikační číslo, které používáme nejen u platebních karet, ale třeba i u mobilních telefonů. Většinou bývá tvořeno čtyřčíslím a znemožňuje použití karty cizí osobou. Proto si PIN nikdy na kartu nezapisujeme!* Pro snadnější zapamatování PINu je možné si zvolit vlastní kombinaci čísel.

Čtvrtý úkol spočívá v seřazení částek výběru a Spoříněk po jeho splnění opět vysvětlí: *Klient si nemůže vybrat jakoukoli částku. Bankomaty vydávají pouze násobky 200,- a 500,- korun, takže si nemůžeme navolit třeba výběr 1321,- korun! Zároveň bankomat ověřuje, zda vybírané peníze na účtu opravdu máme.*

Výběr hotovosti však není jedinou funkcí bankomatu. *Které další služby nabízí?*

Dobití mobilního telefonu, znázornění zůstatku bankovního účtu, ale někdy též přeposlání peněz na jiný účet, či dokonce možnost peníze na účet vložit! (platbomat). Existují i speciální bankomaty pro nevidomé.

Samotný výběr z bankomatu si s žáky taktéž vzorově vyzkoušejte. Není složitý, ale cíleně hráče upozorní na důležitost znalosti vlastního PINu.

Doplňující otázky:

- *Co se může stát, když opakovaně zadám chybný PIN?*
Bankomat může po třech chybných pokusech kartu zadržet.
- *Může se stát, že v bankomatu nejsou peníze?*
Bankomatu opravdu bankovky dojít mohou.
- *Na co nesmíme při odchodu od bankomatu zapomenout?*
Vzít si kartu i vybranou hotovost.

Kolem bankomatu nikdo nesmí stát

První úkol z pracovního listu 10 simuluje šest situací, které musí klient banky, jenž využívá bankomat, zvládnout. Žáci jej řeší ve dvojicích, aby mohli vždy probrat nabízené varianty. Po vypracování pracovního listu vyzveme vždy jednu dvojici, aby ostatním jednu situaci představila a zdůvodnila, jak se rozhodla:

1. Tolik lidí na Maxovi něco chce, když stojí u bankomatu. Co si o nich má myslet a co má odpovědět?

Omluvit se a požádat dotyčného, aby se vzdálil. U bankomatu nás nikdo nesmí rušit, další v pořadí musí čekat vpovzdálí, ne nám nahlížet přes rameno. Byť nemůžeme vyloučit dobrý úmysl, kolem bankomatů se často vyskytují podvodníci, kteří číhají na svou příležitost.

2. Jeden bankomat je osvětlený pouliční lampou a druhý je téměř ve tmě. Který z nich si má Max vybrat a proč?

Na osvětleném místě je výběr bezpečnější. Zejména v noci by někdo mohl využít neosvětleného místa k přepadení. Bankomat bývá sledován bezpečnostní kamerou.

3. Max stále zapomíná svůj PIN. Kam si ho má napsat?

Někam stranou – třeba zamaskované jako telefonní číslo. Nikdy nikomu svůj PIN neprozrazujeme – ani kdyby tvrdil, že je z banky, dokonce ani policie nemá právo na náš PIN.

4. Co má Max dělat, pokud je otvor na výdej bankovek přelepený?

Nevybírat a na poškozený bankomat upozornit banku. Různí filutové vymýšlejí, jak bankomat „vylepšit“, aby se dostali k penězům. Proto bankomat před použitím vždy prohlédneme, zda je vše v pořádku.

5. Jak má Max zadat PIN?

Jednou rukou, jejíž pohyb na klávesnici zakrývá druhou rukou. Podvodníci mohou mít skrytě umístěnou kameru a znalost PINu je cestou k penězům uloženým na účtu!

6. Max ztratil kartu. Co má udělat jako první?

Zatelefonovat do banky, aby kartu zablokovali. Pak zlodějovi bude karta k ničemu.

Zpětná vazba

Na závěr nechte žáky, aby na papírové kartičky (např. na takzvaná lepítka) napsali vždy jednu výhodu či jednu nevýhodu využívání bankomatů. Každý musí vymyslet tři a tři. Potom vyzývejte postupně žáky, aby přečetli text na kartičce a nalepili jej na tabuli či připevnili na nástěnku. Na jednu stranu umísťujte kladné hodnocení, na druhou stranu tabule či nástěnky problémy a rizika, která jsou s využíváním bankomatu spojená. Vyplněné pracovní listy si žáci založí do svých portfolií.

Metodika

Restaurace / Podnikání

Oblast finanční gramotnosti:

- dělba práce
- služby
- podnikání
- zaměstnání
- živnost
- podnikatelský úvěr
- investice
- provoz
- reklama

Sporinkův webový portál:

- Aktivita v restauraci – investování do rozvoje firmy

Pracovní listy:

11. Čekání a očekávání
12. Podnikatelské trable

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Český jazyk
- Informační a komunikační technologie

Související průřezová témata:

- Mediální výchova
- Výchova demokratického občana

Anotace kapitoly:

Restaurace poslouží v této kapitole jako modelová situace nejen pro pochopení investování, ale i samotného podnikání. Žáci si uvědomí nejen nutnost dělby práce, ale též rub a líc role poskytovatele služby a zákazníka, zaměstnance a zaměstnavatele. S pomocí pracovních listů se zorientují v základních termínech a na webovém portálu si vyzkouší, že cesta k úspěchu v podnikání je dlouhá a vyžaduje soustavné úsilí, samostatné rozhodování a přijetí zodpovědnosti.

Práce s pracovním listem

Námět k diskusi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

Čekání a očekávání

Vstupní aktivita

Zadejte žákům rozděleným do skupin, aby našli co nejvíce argumentů pro obhájení názoru, který si vylosují:

- *Jen domácí strava je opravdu zdravá a chutná.*
- *Večeře v restauraci šetří čas a stmelují rodinu.*
- *Řetězce rychlého občerstvení myslí na dětské návštěvníky.*
- *V řetězcích rychlého občerstvení by se lidé neměli často stravovat.*
- *Pracovat v restauraci je zlý sen.*
- *Vždycky jsem si přál/a pracovat v restauraci.*

Při práci ve skupinách zdůrazňujeme, aby si žáci jednotlivá zdůvodnění, která během diskuse zazní, zapisovali. Potom jeden mluvčí za skupinu představí obhajobu vylosovaného názoru. Všimněte si následujících kritérií a pokládejte podle nich otázky:

- *Jak je práce rozdělena, kdo ji vykonává a za jakých podmínek?*
- *Kdo z takové dělby práce má prospěch, komu nevyhovuje a proč?*

První úkol z pracovního listu 11 na předchozí vstupní aktivitu navazuje. Zadáním je zamyslet se, co je pro tatínka, maminku, dceru a syna Prchlíkovi při výběru restaurace důležité. Žáci mohou jejich postoje samostatně zformulovat, ale pravděpodobně dají přednost přiřazováním předpřipravených možností. Pokud začnete práci nad pracovním listem bez předchozí aktivity, počítejte s tím, že žáci budou do názorů postav projektovat vlastní rodinu.

Žáci řeší úkol samostatně, aby se názory více rozrůznily. Necháme ve třídě zaznít některým z řešení a ujistíme třídu, že je v pořádku, když se potřeby a preference liší nejen v rámci fiktivní rodiny Prchlíkových, ale též mezi představami jednotlivých žáků. Poskytovatelé služeb, mezi které provozovatelé restaurace patří, musí tedy vyjít vstříc některým potřebám zákazníků a některé pravděpodobně zůstanou stranou.

Pokud budeme provozovat restauraci, do které budou rády chodit rodiny s dětmi, snadno následujících 18 příkladů rozdělíme na kladně a záporně hodnocené charakteristiky. Zadejte žákům, ať k příkladům připiší plusy a minusy:

+ kladné hodnocení

Chutné jídlo
Ochotná obsluha
Pohodlné židle
Velký výběr moučníků
Vinný lístek
Nízké ceny
Voda k jídlu zdarma
Dětský koutek
Pěkný výhled

- záporné hodnocení

Kuřácké prostředí
Špinavé ubrusy
Pomalá obsluha
Hlasitá hudba
Vlas v jídle
Chybně spočítaný účet
Puštěná televize
Páchnoucí toalety
Vrzející podlaha

Druhý úkol z pracovního listu 11 nahlíží na situaci v restauraci ne očima hostů, ale personálu. Nechte žáky nejprve samostatně úkol vyřešit – ať už budou vymýšlet a vepisovat vlastní nápady nebo si vystačí s připraveným výběrem. Následně se zeptejte, zda o servírci Míňě a vrchním Pepínovi uvažovali jako o majitelích restaurace nebo o zaměstnancích a jak toto zařazení ovlivnilo jejich volbu.

Třetí úkol z pracovního listu 11 proto navazuje na zmíněný vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem a vybízí žáky, aby se zamysleli, jaký by měl být zaměstnanec. Můžete zůstat u příkladu restaurace nebo nechat žáky vybrat si jiný druh podnikání. Např.:

- v nákladní autodopravě
- v prodeji zboží – textilu, cukrovinek či zvířecích mazlíčků
- v provozování servisu jízdních kol

Dejte žákům prostor, aby v menších skupinkách prezentovali své návrhy a potom je vyzvěte, aby se pokusili nápady zobecnit: *Na zaměstnance by měl být spoleh, měl by být odpovědný, pracovitý, zkušený, měl by být schopen vyřešit mimořádnou situaci, měl by jednat ve shodě se zájmy firmy atd.*

Rozšiřující aktivita

Žáci se mají zamyslet a napsat slohovou práci, zda by byli raději podnikatelé nebo zaměstnanci a proč.

Město – Pizzeria U Prasátka

Na webovém portálu je připravena hra modelující podnikání. Hráč má k dispozici restauraci, kterou postupně i za pomoci podnikatelských půjček zvelebují. U interaktivní tabule můžete žáky zorientovat ve výchozí situaci:

- Čím lepší vybavení kuchyně a jídelny, tím se dá předpokládat větší návštěvnost.
- Oblíbenost pizzerie souvisí též s kvalitním personálem a jeho dostatečným počtem.
- Aby se lidé o restauraci dozvěděli, je potřeba investovat do reklamy.
- Zisk a oblibu restaurace zvyšují mimořádné akce typu diskotéky nebo koncertu, ty však vyžadují vstupní investici.

Samotná hra je časově náročná, domluvte se tedy s žáky, že se k ní společně po nějaké době vrátíte. Až budou mít sami se hrou zkušenost, pokládejte jim otázky:

- *Přišlo vám postupné zvelebování pizzerie rychlé nebo zdlouhavé?*
- *Proč si myslíte, že na začátku nebylo možno vzít si vysokou půjčku?*
- *Jak souvisela velikost restaurace se ziskem?*
- *V jakých bodech se vedení restaurace na portálu lišilo od skutečného vedení takového podniku?*

Podnikatelské trable

První úkol z pracovního listu 12 rozšiřuje pohled na podnikání a roli banky. Zeptejte se nejprve žáků:

Čím jsou si podnikatelé Petr a Pavel navzájem?

- bratry
- konkurenty
- zaměstnavatelem a zaměstnancem

Protože oba dva provozují svoji restauraci na stejném náměstí, navzájem si konkurují. Znamená to, že se hosté rozhodují, do kterého podniku půjdou, a tím pádem jedna restaurace zisk má a druhá nemá.

Jak mohou spolupracovat?

Pokud se každý zaměří na zákazníky s jinými potřebami (restaurace pro rodiny s dětmi, bar pro mladé, kavárna atd.) či jinými chutěmi (italská, česká či mexická kuchyně).

Co by jim měl bankéř nabídnout?

Petr pravděpodobně potřebuje investovat do vybavení podniku, pomohl by mu tedy investiční úvěr. Na hře na webovém portálu si žáci vyzkoušeli, proč není v podnikání vždy dobrou strategií na vše našetřit. Pokud si vezmou půjčku a správně ji použijí, neztratí zákazníky, naopak jich přibude a splátky se snadněji splatí.

Pro Pavla je důležité mít dostatek peněz na provoz, než se hosté naučí do restaurace chodit. Jeho zaměstnanci nechtějí čekat na výplatu. Vhodný by pro něj tedy byl provozní úvěr.

Druhý úkol z pracovního listu 12 nahlíží na žádost o půjčku pohledem banky. Bankéř ví, že ne každý podnikatelský záměr vyjde a ne každé podnikání skončí úspěchem. Snaží se tedy sám zvážit všechny okolnosti příznivé i nepříznivé pro provozování restaurace, než půjčku přislíbí. Jistě podnikateli v jeho žádosti uškodí, když nebude mít v pořádku doklady či když bude mít nějaké jiné, zatím nesplacené dluhy. Bankéř taky musí myslet na to, aby výše půjčky a splátek nebyla nad podnikatelovy možnosti.

Dejte žákům možnost vypracování úkolu probrat se spolužákem v lavici.

Třetí úkol z pracovního listu 12 vypracují žáci na pracovní list jen ve stručných bodech. Předmět svého podnikání však mohou samostatně rozepsat. Vstupní investice i náklady na provoz mohou žáci nejprve jen nadhodit, později při zjišťování dalších podrobností přes internet či od rodičů a známých zpřesňovat.

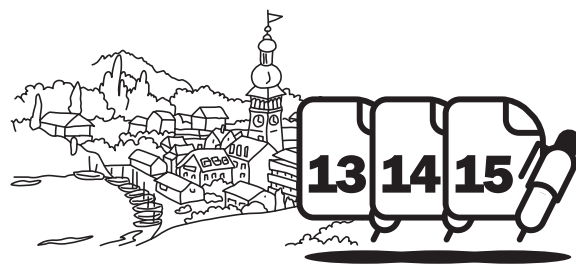
Zpětná vazba

Na závěr se zeptejte žáků, co je účelem podnikání. Pravděpodobně „zisk“ odvodí, ale měly by padat i takové odpovědi jako uspokojení z práce, smysluplná činnost, zajištění práce pro lidi atd.

Nezapomínáme na závěrečné shrnutí, při kterém si žáci sami uvědomí, co se dozvěděli. Vyplněné pracovní listy třída založí do žákovských portfolií.

Podpůrné věty, které žáci mohou v evaluační fázi dokončit:

- Díky dělbě práce lidé mohou...
- Banka pomáhá podnikatelům půjčkou, která se nazývá...
- Výběr zaměstnanců je pro každého zaměstnavatele důležitý, protože...
- Podnikání ve službách má za úkol uspokojit určité potřeby – například:...
- Už vím, proč banka musí poskytnutí podnikatelského úvěru řádně promyslet...
- Uvědomil/a jsem si, že bych měl/a či neměl/a chuť do vlastního podnikání...

Metodika

Rodinný rozpočet / Amundsenovi

Oblast finanční gramotnosti:

Rozpočet:

- příjmy
- výdaje
- úspory
- vyrovnaný rozpočet
- plat
- schodek
- splátky

Spořinkův webový portál:

- Aktivita v domě na náměstí – spoření na dovolenou

Pracovní listy:

- 13 Jak rodina získává peníze?
- 14 Za co rodina utrací?
- 15 Jak se udržet nad hladinou?

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Informační a komunikační technologie
- Matematika a její aplikace

Související průřezová témata:

- Výchova demokratického občana
- Mediální výchova

Anotace kapitoly:

Dvě třetiny domácností jsou rády, když všechny výdaje pokryjí svými příjmy a už nejsou schopny vytvářet rezervy. Pracovní listy seznámí žáky s příjmy a výdaji rodiny a s rodinným rozpočtem. Cílem je pomoci jim pochopit, že bez důkladného evidování rodina nepokryje mimořádné výdaje ani nenašetří – třeba na báječnou dovolenou. Aktivita na webovém portálu ukazuje, že jen zvyšování pracovního nasazení nemusí být nejlepší cestou k vyšším úsporám.

Práce s pracovním listem

Námět k diskusi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

Jak rodina získává peníze?

Vstupní aktivita

Položte na úvod žákům otázku:

Považujete za bohatší rodinu, která má vysoké příjmy, ale i vysoké dluhy? Nebo tu, která má příjmy nižší, ale zadlužená není? A která z nich je svobodnější?

Žáci mohou odpovídat ve společné diskusi, nebo pracovat ve skupinách. Pak je vhodnější, když jedna skupina hájí názor, že ukazatelem bohatství a svobody rodiny jsou příjmy bez ohledu na zadlužení, a druhá skupina obhájí stanovisko, že kontrola nad rodinným rozpočtem a schopnost ušetřit zbavuje rodinu závislosti a činí ji bohatou a svobodnou.

Otázka svobody bude pravděpodobně narážet na sdělení zprostředkované současnými reklamami, které se snaží navodit dojem, že zadlužit se je bezproblémové, lidé mají své potřeby (o kterých často ani nevěděli, že je mají) uspokojovat hned a na nic nečekat.

Rozšiřující aktivita

Připravte si reklamy – tištěné, vložené na prezentaci či ukázky videospotů, ve kterých se vyskytuje sdělení typu:

Kupte teď, plaťte potom a ještě od nás obdržíte dárek! Úkolem žáků je vypisovat důvody, které jsou reklamou uváděny jako zásadní pro takové rozhodnutí. Jakými prostředky se nás snaží tvůrci reklam přesvědčit?

Ve druhém kroku se zaměřte na prozkoumání rodiny prezentované v takových reklamách:

Jaká je ideální reklamní rodina? Kdo ji tvoří? Co její členové potřebují?

I bez ukázek si žáci vybaví, že ideální reklamní rodina žije v novém domku s velkou zahradou a bazénem, které si pořídili na hypotéku. V garáži mají rodinný vůz pořízený na leasing, na splátky si ostatně vybavili celou domácnost. Členové rodiny bývají čtyři: otec,

matka a dvě děti. Maminka je vždy upravená, otec má spoustu koníčků. A tak bychom mohli pokračovat.

Pro reklamu je snazší soustředit se na zdánlivé uspokojování potřeb jednotlivců, spolupracující rodina je jednotkou, která by se měla v otázce výdajů rozhodovat uvážlivěji. Nicméně i nákupní chování rodiny se mění. Vysoká nabídka a konkurence firem a jejich produktů vytvářejí na rodinu tlak. Aktivní zaneprázdněný životní styl s sebou nese potřebu zážitků, cestování a zábavy, ale také poptávku po produktech, které šetří čas – mikrovlnné trouby, myčky nádobí, sušičky, dvě auta, sekačky a zahradní traktůrky, mobilní telefony pro každého člena domácnosti...

Na závěr práce s reklamními sděleními položte žákům otázku: Co hrozí rodinám, které by se reklamami důsledně řídily?

Celkem nasnadě je odpověď, že by se zadlužily a nebyly schopny své dluhy splácet. Potom by jim hrozilo zabavení majetku exekutorem nebo osobní bankrot, což je forma oddlužení, při které dlužníkovi po dobu pěti let zůstává pouze nezabavitelné minimum a přitom je povinen pracovat.

První úkol z pracovního listu 13 chce po žácích, aby se zorientovali v bludišti penězovodů. Pastelkou mají zaznačit, ze kterých zdrojů rodina získala peníze do svého rozpočtu. Příjmy jsou však označeny pouze schematickým obrázkem, není tedy jasné, za co přesně peníze rodina obdrží.

Druhý úkol z pracovního listu 13 proto vybízí žáky, aby na volné řádky pod obrázky dopsali, jaký je původ jednotlivých příjmů. Mohou nejprve hádat, potom vybírat a přiřazovat vysvětlení z nápovědy:

- Pronájem chalupy
- Mzda ze zaměstnání
- Honorář za vystoupení
- Prodej auta
- Rodičovský příspěvek
- Stříhání psů
- Úroky z vkladů
- Prodej ovoce ze zahrady

Třetí úkol z pracovního listu 13 směřuje k zamyšlení, co ještě může být zdrojem, ze kterého mohou peníze do rodinného rozpočtu pocházet. Ne každý rodič je zaměstnancem, ve svobodných povoláních dostane místo mzdy honoráře, podnikatelé obdrží platby za své služby a přičtou si i zisk. Dávky mohou být v nezaměstnanosti, rodiny mohou obdržet důchod, příspěvek na děti a další. Někdo z členů rodiny si může přivydělávat brigádou

Za co rodina utrácí?

První úkol z pracovního listu 14 směřuje pozornost žáků ke struktuře výdajů domácnosti. Zadáním je propojit jednotlivé výdaje s odpovídající kategorií:

- Jídlo – nákup potravin, stravování ve školní jídelně, platby v restauraci
- Bydlení – nájem, splátky hypotéky, elektřina, odvoz odpadu, stočné, opravy v bytě
- Telekomunikační služby – pevná linka, internet, mobilní telefony
- Doprava – jízdné MHD, benzín, provoz auta, dálniční známka, dojíždění
- Větší nákupy – oblečení, nábytek, lednička, boty, počítač, televize, koberec
- Zábava – vstupné do bazénu, divadelní představení, koncert, členský příspěvek sportovního klubu
- Drobné výdaje – žvýkačky, zmrzlina, sešit, časopis, propiska, los

„Hrníčková metoda“ možná vypadá překonaně, ale umožní žákům si uvědomit, že výdaje mají své funkce. Například je třeba uspokojit hlad, ale není kvůli tomu nutné chodit ob den do restaurace. Největším nepřítelem však bývají drobné výdaje, jejichž výše může při měsíčním součtu překvapit, ať už jde o částku za parkování, časopisy nebo mlsky.

Druhý úkol z pracovního listu 14 připomíná, že nesmíme zapomenout na „hrníček“ pro strýčka příhodu, do kterého odkládá rodina peníze na neplánované výdaje. Co by se tak mohlo neočekávaně stát? Žáci mají za úkol sami či ve dvojici připravit tři návrhy. Může to být nákup nového spotřebiče za rozbitý, mimořádný školní výlet, ztráta zaměstnání apod. nepřítelem však bývají drobné výdaje, jejichž výše může při měsíčním součtu překvapit, ať už jde o částku za parkování, časopisy nebo mlsky.

Třetí úkol z pracovního listu 14 upozorňuje žáky na nebezpečí splátek. Dá se za ně koupit cokoli, ale rodina by měla k zadlužení svolit jen v případě opravdu potřebných nákupů. Žáci mají za úkol stručně v bodech charakterizovat, zda souhlasíte, nebo nesouhlasíte s nákupem na splátky a co si myslí o půjčce, která m pokrýt opravu domu a co o půjčce na dovolenou.

15 Jak se udržet nad hladinou?

Úkol z pracovního listu 15 je zpracován ve formě kvízu:

- 1) Vyrovnaný rozpočet znamená, že se peníze, které přicházejí, rovnají penězům, které jsou utráceny.
- 2) Schodek znamená, že rodina utratí víc, než vydělá.
- 3) Úspory jsou pro rodinu velmi důležité.
- 4) Do nutných výdajů zahrnujeme potraviny, nájemné, elektřinu, vodu, boty
- 5) Řčení "halíře dělají talíře" znamená, že každá ušetřená koruna se může v budoucnu hodit.
- 6) Peníze snáz ušetří ten, kdo nakupuje podle pečlivé úvahy, co je skutečně třeba.
- 7) Sepisování příjmů a výdajů je cestou ke kontrole nad rozpočtem a hospodařením.

Když si žáci kvíz vyluští, prozradte jim správné odpovědi, aby si mohli sečíst počet správných odpovědí a přechíst vyhodnocení.

Rodinný rozpočet

Na **webovém portálu** je aktivita zasazena na náměstí, kde je dům rodiny Amundsenových. Úkolem hráče je spravovat rodinný rozpočet po určité období, tedy ovlivňovat nejen příjmy a výdaje jednotlivých členů domácnosti, ale též jejich životní styl, pracovní nasazení, trávení volného času. Cílem je dosáhnout stanoveného obnosu, který poslouží na společnou věc – rodinnou dovolenou, a zároveň udržet vyrovnaný rozpočet.

- Hráč si napoprvé nemusí uvědomit všechny souvislosti, ale může je předvídat pouhým porovnáním, nebo na ně přijde postupně v průběhu dalších kol:
- Pokud rodičům naloží mnoho práce, pro další období se možnosti časové dotace pro práci sníží.
- Množství odvedené práce se promítá do vydělaných peněz. .
- Pokud rodičům navolí málo práce, nevydělají peníze ani do prasátka, ale nebudou mít přebytek prostředků pro příští dva měsíce..
- Pokud rodičům navolí málo práce a náročné koníčky, další období bude skromnější i v nabídce trávení volného času.
- Pokud zaplatí předplatné časopisu, v dalších kolech už nic za něj neplatí.
- Pokud dobře nerozloží práci v domácnosti a na něco zapomene, projeví se to na nenadálých výdajích (nezalévané kytky – je třeba koupit nové, nevařilo se – víc se utratilo za jídlo v restauracích, nepralo se – muselo se dokoupit nové oblečení, neluxovalo se – musí se koupit nový koberec).
- Pokud dětem naloží moc studia i práce, v dalším období se časové dotace pro práci sníží.
- Pokud se děti málo učí, zhorší se jim známky a v dalším období bude muset hráč volit mezi vyššími dotacemi pro studium.

Objeví se tabulka stavu rodiny, na které s budou měnit tyto parametry:

- Celková nálada rodiny
- Stav rodinného rozpočtu
- Stav úspor na dovolenou – prasátko s číslem plánované částky, hladinou a údajem v (procentech) Do prasátka mohou přejít peníze pouze tehdy, když jsou rodinné finance plusové.
- Mimořádné výdaje vzniklé zanedbáváním domácích prací – uschly květiny – musí se koupit nové, nepralo se prádlo, musí se koupit nové atd.

Tabulka je informativní, složí jako zpětná vazba pro nastavení parametrů postav do dalšího kola. Po čtyřech kolech se vyhodnotí, zda-li se hráči podařilo rodinu Amundsenových dovést k vybrané dovolené. Když ne, pojedou jinam, ale budou poněkud zklamaní, protože jim hráč neradil dobře. Pokud jim peníze vyjdou a navíc skončí rodinné hospodaření s přebytkem, je možné je převést pro příští hru.

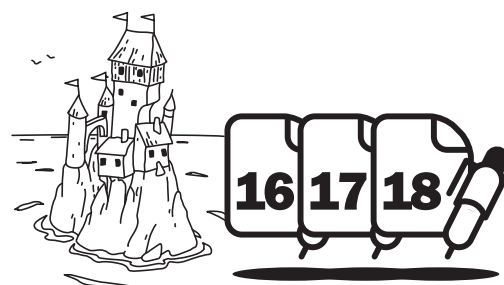
Zpětná vazba

Vyplněné pracovní listy si žáci založí do svých portfolií. Témata kapitoly můžete zrekapitulovat na debatní aktivitě, kdy se třída rozdělí na tři skupiny – příznivců vyrovnaného rozpočtu, těch, co nevidí problém se zadlužením, a těch, co hospodaří s přebytkem.

Využít můžete také sadu otázek:

- Co patří do příjmů a co do výdajů rodiny?
- Co jsou výdaje nutné?
- Proč jsou nebezpečné drobné výdaje?
- Komu hrozí exekuce a osobní bankrot?
- Ve kterých případech byste považovali nákup za splátky za rozumný?

Metodika

Sál platidel / Směnný obchod a platidla

Oblast finanční gramotnosti:

Směnný obchod a platidla:

- směna
- platidlo
- peníze
- zbožíové peníze
- mince
- bankovka

Spořinkův webový portál:

- Aktivita v Sále platidel – kultury celého světa a jejich platidla

Pracovní listy:

- 16 Zaplatím česnekem!
- 17 Ozdoba nebo měna?
- 18 Peníze z papíru

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Informační a komunikační technologie
- Český jazyk
- Matematika
- Výtvarná výchova

Související průřezová témata:

- Multikulturní výchova
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Anotace kapitoly:

Na webovém portálu najdou žáci hradní muzeum, kde se v Sále platidel seznámí s více i méně neobvyklými platidly kultur celého světa. Trojice pracovních listů hutné téma rozvíjí a vede žáky k pochopení, proč lidé potřebují platidla, proč nemůže být výběr platidla zcela libovolný a z jakých důvodů se osvědčily ve funkci platidla drahé kovy. Téma uzavírá vznik papírových bankovek. V aktivitách jsou zařazeny úkoly využívající práci s textem i početní úkoly.

Práce s pracovním listem

Námět k diskusi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

16 Zaplatím česnekem

Vstupní aktivita

Připomeňte žákům pohádku *Jak dědeček měnil, až vyměnil*:

Dědeček zachránil život bohatému kupci, který se topil, a ten mu za odměnu daroval kus zlata velký jako koňská hlava. Jenže cestou domů ho bláhový dědeček vyměnil za nejlepšího koně. Kone vyměnil za volka. Volka za berana. Berana za vepře. Vepřika za jehlu. Když přišel stařík domů, přelézal přes plot a tu jehlu ztratil, takže domů nepřinesl nic.

Následně pokládejte otázky:

- V čem dělal dědeček chybu? Vždyť si vybral nejlepšího koně ze stáda, nejhezčího volka...!
- Jak mohl vyměnit zlato chytře?
- Jak by mu pomohlo, kdyby dostal místo hroudy zlata pytel zlatáků?
- Proč si lidé navzájem platili místo penězi třeba zvířaty? (Připomeňte písničku Když jsem já sloužil.)

Moderujte diskusi tak, aby žáci pochopili, že směňovat zboží bez využití peněz přináší mnohé nesnáze. Přestože hodnota koně a vepře se velmi různí, pokud máme na výměnu pouze koně a prodávající nabízí pouze jednoho vepře, nezbyvá nám buď prodělat nebo se obchod vůbec neuskuteční. Výměnný obchod může ztroskotat též na tom, že prodávající od kupujícího nepřijme zboží nabízené jako protihodnotu, protože je nepotřebuje.

První úkol z pracovního listu 16 uvádí na scénu cestovatelku v čase slečnu Olívii, která vyráží za dalším dobrodružstvím. Žáci mají samostatně zkontrolovat, zda má všechna platidla ze seznamu. Pokud jsou pozorní, snadno zjistí, která platidla chybějí:

- sáček se solí
- pytel rýže
- kožešina

Doplňující informace

Tato trojice se nevyskytuje v Sále platidel na webovém portálu, proto vyzvěte žáky, ať se zamyslí, proč se zrovna tyto tři věci hodí jako platidla. Pracovat mohou ve skupinách a každá skupina má přidělený jeden příklad. Pokud se u tématu chcete zastavit déle, nechte žáky vyhledávat informace na internetu a v knihách:

- Sůl – Ne nadarmo se jí říká „bílé zlato“. Lidé sůl potřebují nejen k dochucení pokrmů, ale též ke konzervaci potravin. Obchod se solí je jedním z nejstarších, protože ve vnitrozemí se soli nedostávalo. Již od pravěku se k nám dopravovala sůl po tzv. solné stezce z rakouských solných dolů. Vzpomenout můžete pohádku *Sůl nad zlato*. Nejen užitná hodnota soli, ale též skutečnost, že se nekazí, přispěla k využívání soli jako platidla. Sůl tvořila součást mzdy římských vojáků. Anglické slovo *salary* (plat) pochází z latinského *salarium*, což znamená „solná mzda“.
- Rýže – Představuje jednu z hlavních potravin a v mnoha asijských a afrických zemích je nedílnou součástí kulturní tradice. Rýže se nevyužívala pouze jako potravina, ale též jako rituální prostředek – například buddhističtí mniši vytvářejí z rýže mandaly – složité geometrické obrazce. Rýže byla všeobecně ceněná a třeba v Japonsku byl určitý objem rýžových zrn používán jako platidlo.
- Kožešina – Odpradávná byly kožešiny symbolem bohatství a postavení, v chladných krajích mohl jen díky nim člověk přežít zimu. Proto byly kožešiny používány jako platidlo. Dodnes koneckonců používáme rčení Stojí to za starou belu, čímž chceme říct, že to nemá valnou cenu, původně tedy něco v ceně staré, zpuchřelé veverčí kůže (šedá veverka byla bela).

Druhý úkol z pracovního listu 16 vysvětluje okolnosti použití dalších pěti platidel. Žáci pozorně čtou jednotlivé věty a doplňují chybějící slova, která mají dole vyjmenovaná:

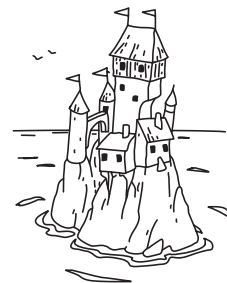
- Lidé žijící na ostrůvku Yap v Mikronésii opracovávali velké kameny a pak jimi platili. Čím byl kotouč **starší** a čím více mužů při jeho přepravě **zahynulo**, tím větší měl cenu.
- Ve starověkém Egyptě jedli česnek otroci pracující na stavbě **pyramid**. Svobodní lidé ho nepovažovali za chutný, zato ho využívali jako zázračný **lék**, a dokonce jím i platili.
- Ve středověké Asii se v mnoha oblastech platilo lisovaným čajem. Čajové **cihly** se přepravovaly na hřbetech **jaků** nebo velbloudů.
- V Barmě, Kambodži a Laosu se setkáme s malými **kovovými** závažíčky, kterými se v minulosti také platilo. Měla **tvar** mýtických zvířat nebo slonů.
- V etruských městech ve střední Itálii se odlévala **měď** do forem. Mezi platidly byly oblíbené kusy lité mědi ve tvaru **delfína**.

Hradní muzeum – Sál platidel celého světa

Na webovém portálu je aktivita řešena jako expozice, ve které však postavy ožívají a stěžují si, že jim chybí platidlo, takže nemohou zaplatit či nakoupit. Při každém vstupu se výběr situací změní, celkově se obměňuje deset situací:

- *Yapský náčelník postrádá kamenný kotouč.*
- *Ugandská žena postrádá mušličky kauri.*
- *Egyptský lékař postrádá paličky česneku.*
- *Tibetský obchodník postrádá čajové cihly.*

- Japonská žena postrádá mince s otvorem.
- Barmská dáma postrádá kovové závaží.
- Etruský námořník postrádá kovové delfíny.
- Čínský velmož postrádá papírové bankovky.
- Britský lord postrádá šekovou knížku.
- Američanka na nákupech postrádá platební kartu.

Vyhradte žákům čas, aby si ve dvojicích mohli aktivitu opakovaně zahrát a projít všechny situace.

Upozorněte je, že ke každému platidlu se po kliknutí na obrázek objeví podrobnější informace a že se na ně potom budete ptát. Např.:

- Jak funguje šeková knížka?
- Proč mají některé mince používané v Asii otvor?
- Kde se začaly poprvé používat papírové bankovky?
- Jak se jmenují mušličky používané jako platidlo?
- Co chtěl zaplatit kotoučem yapský náčelník?

Ozdoba nebo měna?

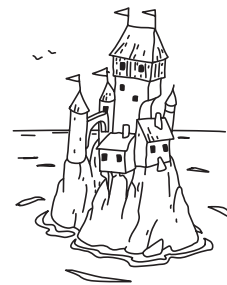

První úkol z pracovního listu 17 směřuje pozornost žáků k platidlům, která měla sama o sobě pro lidi nějaký užitek. Tyto zbožíové peníze se mohly směňovat, ale zároveň byla poptávka po nich samotných. Žáci mají ve dvojicích vymyslet, k čemu se toto zboží, užívané též jako platidlo, hodilo:

- Kožešina z lišky – čepice, límce, ze sešitých více kusů mohl být kožíšek (lovci mohli směňovat kožešiny za výpěstky zemědělců).
- Železná hřivna – železné polotovary mohly být dále zpracovávány na nástroje, podkovy atd. (zejména v době železné se důležitou surovinou platilo).
- Stádo krav – mohlo být chováno na mléko či maso (ale též za něj koupeny pozemky, nevěsta či jím splacen dluh).
- Kakaové boby – čokoláda (jako platidlo používali kakaové boby Aztékové – tykev stála čtyři kakaové boby, králík deset, kuň padesát).
- Cigarety – dají se kouřit (platidlem byly zejména mezi vojáky, kteří je během války dostávali a pak je dál směňovali, nebo mezi vězni ve vězení).

Druhý úkol z pracovního listu 17 si všímá nepříjemného aspektu, který zbožíové peníze doprovází, a to problému přepočtu a dělitelnosti. Rozříznutím se kožešina znehodnotí, zato drobnými mušličkami můžeme hodnotu zboží vyjádřit přesněji. V tomto případě se hodnota platidla neodvívá od jeho užitné hodnoty, ale od obecného uznání, jemuž se mušličky v kulturách Asie a Afriky těšily.

Žáci mají samostatně za pomoci převodní tabulky spočítat připravené příklady:

$$2 \text{ kozy} + 3 \text{ kuřata} = 1075 \text{ kauri}$$

$$8 \text{ klů} + 1 \text{ kráva} = 10500 \text{ kauri}$$

$$10 \text{ kuřat} + 4 \text{ kozy} + 2 \text{ krávy} = 7250 \text{ kauri}$$

Další početní příklady můžete snadno připravit.

Ani mušličky kauri, které jsou ulitami měkkýšů – zavinutce penízkového a zavinutce kroužkového, nejsou zcela bez užitku. Žáci mají vymyslet jejich použití:

- Ozdoby oblečení, šperky, náramky.
- Amulety, k věštám; sochám se vkládaly místo očí.
- Herní kameny při stolních hrách (počítalo se, zda padnou otvorem nahoru či dolů).

Položte žákům otázku, jaké další příklady ozdob, které by zároveň mohly být platidlem, je napadnou.

- *Mohou tedy být použity nejen perly, drahé kameny nebo drahé kovy, ale i ptačí peří, zuby a rohy zvířat atd.*

Třetí úkol z pracovního listu 17 vybízí žáky, aby se za pomoci nabízených slov pokusili sestavit větu vysvětlující podstatu peněz. Měli by dojít k definicím podobným těmto:

- *Platidlo může být cokoli, co slouží jako všeobecně přijímaný prostředek směny.*
- *Platidlo může být cokoli, co je přijatelným a uznávaným prostředkem obchodu.*
- *Platidlo může být cokoli, co je přijímáno jako platební prostředek.*

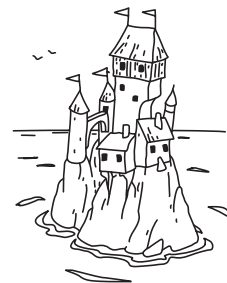

Peníze z papíru

První úkol z pracovního listu 18 reaguje na další slabinu zbožových peněz, a tou je kromě špatné dělitelnosti jejich trvanlivost. Kožešina může zplesnivět, čaj zvlhnout, kráva uhynout. Žáci mají z nabízených možností vybrat ty, které jsou cenné, trvanlivé, dobře zpracovatelné, přiměřeně rozšířené a všeobecně přijatelné jako prostředky směny.

Těmto požadavkům odpovídá zejména **zlato** a **stříbro**. Dejte prostor diskusi o dalších materiálech, ale vhodně usměrňujte její výústění.

Druhý úkol z pracovního listu 18 proto zařadte, až žáci přijmou, že správným výběrem z nabízených možností je zlato a stříbro. Pak už pro ně nebude problém vybrat, jaký tvar se pro tento materiál pro účely placení osvědčil: **mince**. Neznamená to opět, že další možnosti jsou zcela nesprávné: Mince mohou mít otvory a následně být navlečené na šňůře. Zlaté kovy se uchovávaly v pokladnicích nejen ve formě prutů, ale i šperků. Dnes banky uchovávají zlato ve tvaru cihel. Při platbách se ale po staletí osvědčily mince, protože ražba stvrzovala jejich hodnotu a nebylo nutné je převažovat či zkoumat jejich ryzost (obsah drahého kovu ve slitině).

Poznámka: O mincích používaných na našem území pojednávají listy č. 16 a 17 a aktivita v Sále koruny české na webovém portálu.

Rozšiřující aktivita

Za pomoci encyklopedií a internetu žáci zjišťují, kde a kdy se používaly následující mince: drachma, florén, frank, šilink, rubl.

Práci je vhodné rozdělit skupinám, aby na závěr mohly výsledky svého pátrání prezentovat ostatním.

Třetí úkol z pracovního listu 18 navazuje na téma pracovního listu 5, kde se tematizoval vznik a poslání prvních peněžníků. Ti stvrzovali majitelům mincí, drahých kovů a kamenů či šperků, že si u nich majetek v určité hodnotě uložili. Stvrzenka tedy zaručovala tomu, kdo si majetek uložil, že má opětovný nárok na jeho vyzvednutí. Pokud však svoji stvrzenku podstoupil někomu dalšímu, měl na uložené zlato nárok nový majitel stvrzenky. Ze směnek se vyvinuly bankovky kryté zlatem, se kterými se mohlo obchodovat bez neustálé potřeby směňovat je zpět na drahé kovy uložené v bance. Poprvé se papírové peníze začaly používat v 11. století v Číně, v Evropě až po polovině 17. století.

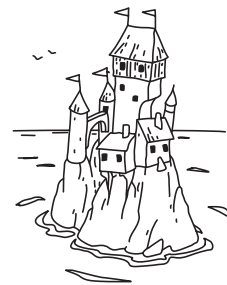
Čtvrtý úkol z pracovního listu 18 vybízí žáky, aby se zamysleli nad výhodami a nevýhodami papírových bankovek oproti mincím z drahých kovů:

Nevýhody papírových bankovek:

- Lze je padělat.
- Nemusí být kryté zlatem.
- Mohou shořet.

Výhody papírových bankovek:

- Snadno se přenáší.
- Dají se rozměnit na drobné.
- Jsou trvanlivé.

Zpětná vazba

Shrňte s žáky dějiny platidel. Ve skupinách mohou doplňovat nedokončené věty:

- *Výměna zboží za zboží je nevýhodná, pokud ...*
- *Mezi zbožové peníze patří ...*
- *Jako platidlo se mnoho stovek let osvědčovalo ...*
- *Výhoda mincí spočívá v ...*
- *Bankovky vznikly v ...*

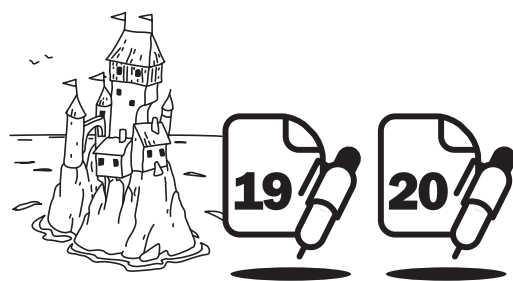
Platidla jsou kulturně podmíněná. Zadejte žákům, ať v písemném či výtvarném zpracování rozvedou cestování slečny Olívie a soustředí se na zachycení situace, kdy peníze z jedné kultury by byly ve druhé nepoužitelné:

Jak by vypadalo:

- *placení mušličkami kauri v supermarketu?*
- *placení papírovými bankovkami u Aztéků?*
- *uložení pytlů se solí do banky?*
- *uchovávání stáda krav na horší časy?*

Vyplněné pracovní listy si žáci založí do svých portfolií.

Metodika

Sál koruny české / Drahé kovy a jejich zpracování

Oblast finanční gramotnosti:

Drahé kovy a jejich zpracování:

- mince
- ražba
- numismatika
- horní města
- mincovní právo
- zlatá horečka
- detektor kovů

Spořinkův webový portál:

- Aktivita v Sále koruny české – historie platidel na našem území

Pracovní listy:

- 19. Sběratelé mincí
- 20. Od tolaru k dolaru

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Informační a komunikační technologie
- Český jazyk
- Výtvarná výchova

Související průřezová témata:

- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Anotace kapitoly:

Dobývání stříbra má na našem území dlouhou tradici a význam hornictví, hutnictví a mincovnictví pro ekonomiku státu dokládá nejen vzestup horních měst, ale i věhlas některých platidel daleko za hranicemi. Pracovní listy a Sál koruny české v hradním muzeu na webovém portálu seznámí žáky s nejznámějšími českými mincemi, s pojmy zlatá a stříbrná horečka, mincovní právo a numismatika. Žáci si uvědomí i etické aspekty hledání, dobývání a získávání drahých kovů a mincí.

Práce s pracovním listem

Námět k diskusi

Rozšiřující aktivita

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

19 Sběratelé mincí

Vstupní aktivita

Téma otevřete otázkou: *Co vše lidé sbírají?*

Žáci ji mohou zodpovídat dohromady nebo jim ponechte čas na přípravu. Ve skupinách se snaží v daném časovém limitu vymyslet a na papír napsat co nejvíc sběratelských zálib. Zdůrazněte, že musí jít o předměty, které lidé opravdu sbírají, ne o výčet toho, co by sbírat mohli. Po uplynutí limitu se zástupci skupin střídají a vždy uvedou jeden tip ze svého seznamu. Vše zapisujete na tabuli.

Až se nápady vyčerpají, vyzvěte žáky, ať se zamyslí nad hodnotou těchto věcí.

Sběratelé se kupodivu mohou zaměřovat na předměty, které svou užitnou hodnotu ztratily (pohlednice, známky, etikety, obaly od žvýkaček atd.), nebo ji měly velmi malou (např. ubrousky), ale mohou to být též předměty, které mají hodnotu vysokou (obrazy, sochy, auta atd.), nebo dokonce jsou přímo kvůli sběratelům na prodej vyráběny (karty hokejistů atd.).

Zařazením do sbírky se však cena zvyšuje, vyšší hodnotu mají též různé kuriózní případy – chybně vytištěná známka či bankovka apod.

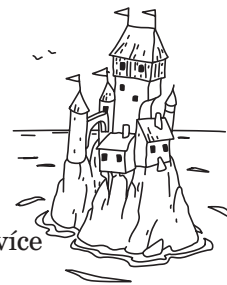
První úkol z pracovního listu 19 navazuje tematizací sběratelství mincí a předjímá aktivitu na webovém portálu. Žáci mají za úkol správně přiřadit mince k jejich popisu. Pokud postupují správně, vyjde jim, že pan Zlatoústý je **numismatik**.

N Duhovka – Lidé občas nacházeli keltské mince po dešti na polích a mysleli si, že se tam dostaly díky duze.

U Plátěný šáteček – V polovině 10. století se u nás místo drobných mincí používala poskládaná látka.

M Denár – Drobné stříbrné mince, na kterých byl obrázek ruky, kříže či Krista, zavedl kníže Boleslav I.

I Brakteát – Jednostranně ražená stříbrná mince z počátku 13. století připomínala knoflík.

S Pražský groš – Grossus znamená latinsky tlustý, což dalo název nové stříbrné minci obsahující více stříbra.

M Dukát – Zlaté mince z doby vlády Karla IV. se nazývaly „císařské“ a měly hodnotu 30 pražských grošů.

A Tolar – V jáchymovských dolech se našla nová ložiska stříbra, a proto se přistoupilo k ražbě velkých stříbrných mincí.

T Krejcar – Drobné mince, které byly raženy nejprve jako stříbrné, později také měděné a bronzové.

I Koruna československá – Po vyhlášení Československa bylo potřeba nahradit staré rakouské peníze novými.

K Česká koruna – Když se Česká republika stala samostatným státem, zavedla vlastní měnu.

Numismatika není jen označení sběratelství mincí, ale též název historické vědy, která se zabývá mincemi, vývojem platidel a jejich funkcí.

Rozšiřující aktivita

Téma můžete rozšířit o pátrání, odkud se staré mince získávají. V první fázi žáci použijí vyhledávání na internetu. Kromě různých burz a legálních prodejů se totiž u nás rozmáhá velmi nebezpečný koníček – hledání drahých kovů na historicky významných lokalitách pomocí detektorů kovů. Amatérští „lovci pokladů“ tak mohou najít nejen mince, ale i další cenné historické předměty z kovů a doslova zničit a vydrancovat cenné stanoviště, které by při odborném archeologickém průzkumu vydalo cenné svědectví. Z tohoto důvodu je v některých zemích vydán zákaz volného pohybu s detektory. Málokterý amatér totiž po učinění nálezu oznámí vše archeologům. Většinou tito hledači nalezené mince, šperky či zbraně zcizí.

Navštívit můžete též místní muzeum, případně si domluvit setkání s kurátorem, který má v muzeu na starosti numismatické sbírky a žákům téma přiblíží.

Hradní muzeum – Sál koruny české

Na webovém portálu je aktivita řešena jako expozice, ve které je úkolem hráče přiřadit platidla k jednotlivým postavám. Při každém vstupu se postavy změni, celkově se však obměňuje deset figur:

- *Keltský bojovník Bran*
- *Cestovatel a učenec Ibráhím ibn Jákúb*
- *Kníže Boleslav I.*
- *Král Přemysl Otakar I.*
- *Král Václav II.*
- *Král Karel IV.*
- *Ferdinand I. Habsburský*
- *Maxmilián II. Habsburský*
- *Prezident Tomáš Garrigue Masaryk*
- *Prezident Václav Havel*

Žáci jsou již díky pracovnímu listu 16 seznámeni s platidly, která se zde přiřazují. Je vhodné, pokud si mohou aktivitu opakovaně zahrát a projít všechny situace. Potom kladte žákům otázky, které prověří jejich pozornost:

- *Kdo se zmiňuje o plátěných šátečcích?*
- *Který prezident zavedl české koruny?*
- *Od kterého platila se odvozuje slovo „platit“?*
- *Jak se říká keltským mincím a proč?*

Rozšiřující aktivita

Rozšiřující aktivita: Prohlédněte si mince pohledem výtvarníka a zadejte žákům, aby zpracovali návrh na minci. Pozor – je nutné navrhnout rub a líc a nezapomenout na důležité údaje!

20 Od tolaru k dolaru

První úkol z pracovního listu 20 nabízí žákům tři záměrně podobné promluvy, které dokládají, že touha po rychlém zbohatnutí hnala dobrodruhy na místo nálezů drahých kovů bez ohledu na století. Žáci ve dvojicích vepíší vynechaná slova:

*Ješek: Zaslchl jsem v dobách, kdy století čtrnácté počínalo, zvesti o městě zvaném **Kutná Hora**, které vyrostlo a zbohatlo, neboť v jeho blízkosti **ložiska** **stříbra** byla objevena. Nebyl jsem sám, koho **horečka stříbrná** postihla, a tak mnoho pražských **grošů** v mém měšci nezacinkalo.*

*Oldřich: Zaslchl jsem v dobách, kdy století **šestnácté** počínalo, zvesti o městě zvaném **Jáchymov**, které vyrostlo a zbohatlo, neboť v jeho blízkosti ložiska **stříbra** byla objevena. Nebyl jsem sám, koho **horečka stříbrná** postihla, a tak mnoho **tolarů** v mém měšci nezacinkalo.*

*Karel: Zaslchl jsem v dobách, kdy století **devatenácté** končilo, zvesti o městě zvaném **Dawson City**, které vyrostlo a zbohatlo, neboť v jeho blízkosti ložiska **zlata** byla objevena. Nebyl jsem sám, koho **horečka zlatá** postihla, a tak mnoho **dolarů** v mém měšci nezacinkalo.*

Doplňující informace

Naše území proslulo ložisky stříbra a málo se ví, že stříbrná horečka, která lidi zachvátila např. po nálezů ložisek v Jáchymově, si nezadala se zlatými horečkami v Severní Americe. Většina kovkopů však přišla pozdě, navíc na těžbě nikdy nebohatli havíři, ale jen několik šťastlivců, spíše však šikovní překupníci a panovník.

Nejvýznamnějším českým horním městem, tedy městem hornickým, kde se těžily rudy, byla ve 14. století **Kutná Hora**, v té době druhé nejlidnatější a nejbohatší město po Praze. K objevení stříbra došlo již ve 12. století a vzhledem k jeho množství mohl **Václav II.** zavést těžbu poměrně velké a těžké mince – stříbrného groše a provést mincovní reformu.

Do 12. století mohl mince razit každý, ale **mincovní právo** stanovovalo, že ražba mincí, jejich kontrola a regulace vývozu a dovozu mincí náleží jen panovníkovi. Falšování mincí bylo přísně trestáno.

Ve dvacátých letech 16. století vyrostlo doslova přes noc na místě nálezů stříbrné rudy v Krušných Horách město **Jáchymov**. Těžbu i ražbu měli nejprve panovníkem dovolenou Šlikové a šlikovská mincovna dodávala na mezinárodní trh miliony tolarů, které se díky své kvalitě staly obecným pojmem pro velkou stříbrnou minci. Jáchymov brzy dosáhl postavení druhého nejlidnatějšího města. Král **Ferdinand I.** však brzy Šlikům právo razit mince odebral a nechal jim pouze právo těžby.

Zlatá horečka na Klondiku propukla na konci 19. století a desetitisíce zlatokopů proudily do pustých a chladných oblastí kanadského Yukonu. Uprostřed ničeho během několika měsíců vyrostlo město **Dawson City**, které dosáhlo počtu 30 000 obyvatel. I tam bohatli různí překupníci a podnikavci, ne samotní zlatokopové, kteří nalezeným zlatem platili obrovské sumy za základní potraviny a služby. Navíc těžba ve zmrzlé půdě byla mimořádně obtížná. Po pěti letech od prvního nálezů počet lidí prudce klesal a zlatokopové odcházeli pokoušet své štěstí na Aljašku.

Rozšiřující aktivita

Snaha panovníků získat zlato a stříbro, kterého bylo v 15. století v Evropě nedostatek, stála za mnohými zámořskými objevy. Můžete žáky vyzvat, aby za pomoci populárně-naučných knih a internetu zjistili podrobnosti o objevitelských cestách. Úspěch v získání drahých kovů, který byl vykoupen rozvratem indiánských říší, však nakonec vedl k poklesu hodnoty peněz.

Druhý úkol z pracovního listu 20 má za cíl prověřit porozumění slovům, která během probírání tématu jistě již několikrát padla:

- Vytěžení rudy má na starosti **horník**.
- Vytavení rudy má na starost **hutník**.
- Ražbu mincí má na starosti **minciř**.

Třetí úkol z pracovního listu 20 si všímá nápadné podobnosti slova „tolar“ a „dolar“, která je způsobena tím, že český tolar byl po celé Evropě vysoce ceněnou mincí. Název „dolar“ se v různých jazykových obměnách užívá pro několik desítek různých měn celého světa včetně amerického dolaru, nejpoužívanější současné měny.

Zpětná vazba

Vyplněné pracovní listy si žáci založí do svých portfolií. Ve skupinách mohou shrnout téma českých platidel tak, že každá připraví krátkou scénku ilustrující jednu z těchto situací:

- Propuknutí zlaté či stříbrné horečky
- Vyhlášení mincovního práva panovníkem
- Vyslání lodí do zámoří za účelem získání drahých kovů
- Amatérské hledání mincí pomocí detektoru kovů

Metodika

Hledači padělků / Národní měny a eura

Oblast finanční gramotnosti:

Hotovostní forma peněz:

- národní měna
- euro
- eurobankovky
- euromince
- eurozóna
- peněžní znak
- eurocent

Sporinkův webový portál:

- Aktivita v prvním podlaží majáku
- odhalování falešných bankovek

Pracovní listy:

21. Doba predeurová
22. Doba eurová

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Informační a komunikační technologie
- Matematika a její aplikace
- Výtvarná výchova

Související průřezová témata:

- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Mediální výchova

Anotace kapitoly:

Evropa se zavedením eura změnila a žáci se mají v této kapitole seznámit s rozmanitostí národních měn a s jednotlivými eurobankovkami a euromincemi. Aktivita na webovém portálu procvičí schopnost všimnout si odchylek na dvojicích bankovek. Cílem je rozvíjet schopnost směřovat a používat cizí měny a být obezřetný vůči padělkům.

21 Doba predeurová

Vstupní aktivita

Zatímco aktivity na pracovních listech a portálu spojené s hradním muzeem se týkaly především historie platidel, nyní se žáci seznámí s platnými měnami různých států a hlavní důraz bude kladen na Evropu.

Začněte tedy otázkou: *Kterými platidly dnes v Evropě platíme?*

Žáci na ni mohou odpovídat společně, ale vhodnější je, když se ve skupinách pokusí vymyslet a na papír napsat co nejvíce platných měn. Vycházet mohou ze zkušenosti, kterou mají nejen ze zahraničních dovolených, ale i z filmů, literatury či vyprávění někoho jiného. Tím pádem se však může snadno přihodit, že se jim do výčtu vloudí měna, která byla nahrazena eurem. Záměrně na tuto skutečnost zatím neupozorňujte. Po uplynutí limitu se zástupci skupin střídají, aby vždy uvedli jednu měnu ze svého seznamu. Vše zapisujte na tabuli.

Až se nápady vyčerpají, proveďte kontrolu, zda se mezi platné měny nevloudily bývalé národní měny států, které dnes používají euro:

• Belgický frank	• Německá marka
• Estonská koruna	• Nizozemský gulden
• Finská marka	• Portugalské escudo
• Francouzský frank	• Rakouský šilink
• Irská libra	• Řecká drachma
• Italská lira	• Slovenská koruna
• Kyperská libra	• Slovinský tolar
• Lucemburský frank	• Španělská peseta
• Maltská lira	

Dále vyškrtněte měny zemí mimo Evropu, které žáci určitě do seznamu zamíchají. Pokud chcete uskutečnit podrobnější průzkum evropských měn, dejte žákům k dispozici atlasy či počítače s připojením na internet.

Rozšiřující aktivita

Nakopírujte žákům mapu Evropy s vyznačenými státy. Úkolem je zjistit a přiřadit ke každému z nich, kterou měnou se tam platí. Časově úspornější je varianta, kdy každá skupina zjišťuje určené státy, a potom si chybějící měny třída při prezentaci skupin doplní.

Práce s pracovním listem

Námět k diskuzi

Rozšiřující aktivita

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

První úkol z pracovního listu 21 směřuje pozornost žáků k převratné změně, jakou přijetí eura bylo. Po staletí používané národní měny, do jejichž podoby promlouvaly dějiny, své pevné místo na nich měli králové, národní symboly, významné osobnosti země či zásadní umělecká díla a vynálezy tam učiněné, zanikly.

Žáci samostatně či ve dvojicích spojí čtyři situace s bankovkami, které by ještě před deseti lety bylo možno použít:

- V Itálii se zmrzlina zaplatila lirami.
- Ve Francii se pohled koupil za franky.
- V Rakousku se za lanovky platilo šilinky.
- V Řecku se vstupenka do muzea kupovala za drachmy.

Pokud žáci postupují správně, vyřeší, že eurobankovky a euromince byly zavedeny v roce **2002**. Přesné datum, kdy byly ve dvanácti členských zemích EU (v Belgii, Finsku, Francii, Irsku, Itálii, Lucembursku, Německu, Nizozemsku, Portugalsku, Rakousku, Řecku a Španělsku) zavedeny bankovky a mince v jednotné měně euro, je 1. 1. 2002.

Skupina těchto prvních dvanácti zemí, k nimž 1. ledna 2007 přibýlo Slovinsko, 1. ledna 2008 Malta s Kyprem, 1. ledna 2009 Slovensko a 1. ledna 2011 Estonsko, je označována jako **eurozóna**. Jde tedy o území Evropské unie, na kterém se užívá společná evropská měna euro.

V současné době (srpen 2011) je euro oficiálním platidlem v 17 zemích Evropské unie a v šesti dalších zemích mimo EU. Ne každá země přijetí eura vítá.

- ⊕ Společná měna přináší výhody: např. snížení nákladů na směnu měn, což ocení podnikatelé i turisté,
- ⊖ i nevýhody: např. náklady na zavedení nové měny – nejen nové bankovky a mince, ale změna všeho, co se peněz týče – třeba přecenění zboží.

Doplňující informace

Které osobnosti bankovky na pracovním listě zachycují?

Francouzský frank byl vydán poprvé jako zlatá mince roku 1360 za krále Jana II. Dobrého. Poslední frankové bankovky měly hodnoty 20, 50, 100, 200 a 500 franků a zachycovaly hudebního skladatele Clauda Debussyho (20 franků), **spisovatele a autora Malého prince Antoineta de Saint-Exupéryho (50 franků)**, malíře Paula Cézanna (100 franků), inženýra Gustava Eiffela, který v Paříži postavil slavnou Eiffelovu věž (200 franků), a slavné chemiky manžele Pierra Curie a Marii Curieovou, rozenou Skłodowskou (500 franků).

Italská lira se používala v Itálii od roku 1861, kdy ji zavedl král Viktor Emanuel II. Poslední bankovky měly vysoké hodnoty a zachycovaly učitelku a filozofku Marii Montessori (1000 lir), vynálezce bezdrátového telegrafu Guglielma Marconiho (2000 lir), **hudebního skladatele Vincenza Belliniho (5000 lir)**, fyzika a vynálezce Alessandra Voltu (10000), malíře Caravaggia (100 000 lir) a malíře Rafaela Santiniho (500 000 lir).

Řecká drachma byla zavedena jako platidlo v roce 1836 a název byl převzat od peněz, kterými se v Řecku platilo ve starověku. Poslední bankovky zachycovaly antickou bohyni Athénu (100 drachem), dále na nich byl vyobrazen spisovatel Rigas Feraios (200 drachem), politik Joannis Kapodistrias (5000 drachem), **antický bůh Apollón (1000 drachem)**, vojevůdce Theodoros Kolokotronis (5000 drachem) a antický léčitel Asklépios (10000 drachem).

Rakouský šilink platil od roku 1924. Na bankovkách byly portréty významných Rakušanů: malíře Moritze Daffingera (20 šilinků), **psychologa Sigmunda Freuda (20 šilinků)**, ekonoma Eugena Böhma (100 šilinků), architekta Otto Wagnera (500 šilinků), fyzika Erwina Schrödingera (1000 šilinků) a skladatele Wolfganga Amadea Mozarta (5000 šilinků).

Rozšiřující aktivita

Zadejte skupinám jednu ze zemí (Rakousko, Itálie, Řecko a Francie) a jména osobností zachycených na bankovkách (viz Doplňující informace). Úkolem žáků je zjistit o nich další podrobnosti a připravit prezentaci ve tvaru plakátu, do kterého mohou vpisovat, kreslit či vlepovat. V centru by mohly být poslední platné bankovky francouzských franků, rakouských šilinků, italských lir a řeckých drachem. Motivujte žáky, ať přemýšlejí, proč právě tyto osobnosti jsou pro danou zemi důležité.

Druhý úkol z pracovního listu 21 se zaměřuje na přepočty plateb v zahraničí v dobách před více než deseti lety. Žáci mají za pomoci převodní tabulky spočítat, kolik by jako turisté zaplatili:

Zmrzlina	3000,- ITL	=	60 Kč
Pohlednice	4 F	=	14,8 Kč
Skipas	450 ATS	=	1170 Kč
Vstupenka	200 GRD	=	14 Kč

Maják – Hledači padělků

Na webovém portálu je aktivita zasazena do místnosti, kde se kontroluje pravost bankovek. Pokud si ji budete procházet společně u interaktivní tabule, dbejte na to, aby žák, který právě s bankovkami manipuluje, nejprve slovně vysvětlil, jaký rozdíl vidí. Padělané bankovky se liší v hodnotě či obrázku. Připomeňte, že kontrolu je třeba provést na lici i rubu. Nedovolte, aby žáci bankovky třídili systémem pokus omyl. Následně též ponoukejte k používání správných označení pro bankovky – při najetí na vzorovou bankovku se objeví popiska:

- **Americký dolar** bankovka v hodnotě 100 dolarů
- **Britská libra** bankovka v hodnotě 10 liber
- **Japonský jen** bankovka v hodnotě 5000 jenů
- **Vietnamský dong** bankovka v hodnotě 200 000 dongů
- **Euro** bankovka v hodnotě 20 €
- **Polský zloty** bankovka v hodnotě 20 zlotých
- **Chorvatská kuna** bankovka v hodnotě 100 kun
- **Kolumbijské peso** bankovka v hodnotě 20 000 pesos
- **Libyjský dinár** bankovka v hodnotě 50 dinárů
- **Norská koruna** bankovka v hodnotě 100 korun norských

Pokud se žáci zaobírají aktivitou samostatně či ve dvojicích v počítačové učebně, zadejte jim doplňující úkoly vycházející z informací uvedených v informačním okně, které se rozbalí při dvojkliku na vzorovou bankovku:

- *Kdo byl Benjamin Franklin?*
- *Jaká měna je na světě nejrozšířenější?*

Americký dolar

Nejrozšířenější světovou měnou současnosti jsou americké dolary. Na stodolarové bankovce je zobrazen Benjamin Franklin, státník, přírodovědec a spisovatel, který se v 18. století zasloužil o vydávání prvních papírových peněz ve Spojených státech amerických.

- Co znamenalo původně slovo „libra“?
- Kdo je zobrazen na rubu britské desetilibrovky?

Britská libra

Libra byla původně jednotka hmotnosti, která odpovídá necelému půlkilogramu. Protože je Velká Británie království, má své pevné místo na bankovkách panovník. Na lici desetilibrové bankovky se usmívá královna Alžběta II., na rubu je slavný přírodovědec Charles Darwin.

- Jakými penězi se platí v Japonsku?
- Které květiny jsou v Japonsku oblíbené?

Japonský jen

Japonské bankovky mají uprostřed prázdný ovál, ve kterém by měl být v protisvětle viditelný vodoznak. Nápis NIPPON GINKO znamená Banka Japonska. Na lici pětistícové bankovky je spisovatelka a básnířka Ichiyo Higuchi, na rubu kosatce, v Japonsku oblíbené květiny.

- Kdo byl Ho Či Min?
- Co znamenalo slovo dong?

Vietnamský dong

Označení dong přešlo z výrazu pro měď či bronz, ze kterých byly vyráběny starší mince. Na všech bankovkách je vyobrazen Ho Či Min, dlouholetý vietnamský premiér a prezident. Na rubu dvěstětisícové bankovky je zátoka Ha Long, kde z moře vystupují skály zvláštních tvarů.

- Jakou barvu má dvacetieurová bankovka?
- Co je na lici a co na rubu eurobankovek?

Euro

Protože eurobankovky platí v několika evropských státech, nenajdeme na nich žádného politika či krále. Na všech jsou architektonické památky, ovšem vymyšlené, aby se státy nehádaly. Modrá dvacetieurová bankovka má na lici gotická okna a na rubu gotický most.

- Jak se jmenují polské peníze?
- Jaké přízvisko měl polský král Boleslav?

Polský zloty

Název zloty vychází z označení zlatých dukátů používaných v Polsku od středověku. Na lici bankovky v hodnotě 20 zlotých najdeme vyobrazení prvního polského krále Boleslava Chrabrého, na rubu stříbrný denár a rotundu stojící na polské straně Těšína.

- Proč jsou chorvatské peníze kuny?
- Co znamená „sladoled“?

Chorvatská kuna

Kuny opravdu vděčí za své jméno kunám, s jejichž kožešinami se kdysi obchodovalo. Na stokunové bankovce vidíme básníka a politika Ivana Mažuraniće, který vymyslel třeba „sladoled“ – chorvatské slovo pro zmrzlinu, na rubové straně chrám sv. Víta v Rijece.

- Ve kterých zemích se používá peso?
- Proč je na kolumbijském pesu měsíční kráter?

Kolumbijské peso

Peso byla stříbrná mince, kterou Španělsko zavedlo ve svých koloniích, takže se název používá i v Argentině, Chile či Mexiku. Na dvacetitisícové bankovce je na lici podobizna kolumbijského astronoma Julia Garavita Armera, na rubu měsíční kráter nesoucí jeho jméno.

- Které říše byla Libye součástí?
- Kdo byl Muammar Kaddáfí?

Libyjský dinár

Dináry se platí ve státech, které byly součástí Osmanské říše – kromě Libye třeba v Alžírsku či Jordánsku. V severoafrické Libyi byla padesátidinárová bankovka zavedena až v roce 2008. Na líci má portrét libyjského vůdce Muammara Kaddáfího, který tam vládne od roku 1969.

- Je, nebo není Norsko součástí eurozóny?
- Čím byla Kirsten Målfrid Flagstad?

Norská koruna

Norové podobně jako další skandinávské státy Švédsko a Dánsko zatím odmítají připojení k eurozóně a ponechávají si vlastní měnu. Na norské stokorunové bankovce je vyobrazena Kirsten Målfrid Flagstad, operní zpěvačka a první ředitelka Norské národní opery.

Doba eurová

První úkol z pracovního listu 22 směřuje pozornost žáků k eurobankovkám, které jsou zde roztržené na dvě poloviny. Některé bankovky jsou zobrazené lícovou stranou, jiné rubovou. Žáci zde najdou zástupce všech vydávaných eurobankovek. Po spárování je seznámte s architektonickými slohy, které jsou na dané bankovce zastoupeny:

- 5 EUR – antika
- 10 EUR – románský sloh
- 20 EUR – gotika
- 50 EUR – renesance
- 100 EUR – baroko
- 200 EUR – rokoko
- 500 EUR – moderní architektura

Na bankovkách nejsou zobrazeny konkrétní historické památky, ale nejvýraznější prvky příslušného slohu, zejména mosty a okna. Je to proto, že právě společné kulturní dědictví Evropu spojuje.

Rozšiřující aktivita

Vyzvěte žáky, ať v knihách o dějinách architektury vyhledají konkrétní památky daných slohů včetně zástupců z našeho území a porovnají je s vyobrazením na eurobankovkách.

Druhý úkol z pracovního listu 22 se věnuje euromincím. Zatímco lícová strana euromincí je společná ve všech zemích, kde se eury platí, rubovou stranu si každá země pojala po svém. Pokud žáci správně pospojují mince a země, vyluští, že této straně se říká **národní**. Poradte žákům, pracujícím ve dvojicích, ať nejprve hledají známé symboly:

- 1 německé euro – německá orlice ze státního znaku
- 1 rakouské euro – hudební skladatel Wolfgang Amadeus Mozart
- 1 slovenské euro – dvojkríž na trojvrší ze státního znaku
- 1 řecké euro – sova ze starověké athénské čtyřdrachmové mince
- 1 finské euro – dvě labutě letící nad finskou krajinou
- 1 irské euro – tradiční irská harfa
- 1 kyperské euro – starověká socha ve tvaru kříže tzv. Pomoský idol

Zeptejte se žáků, zda vědí, jak se říká drobným, na které je možné eura rozměnit. Jedno euro se člení na 100 centů, kterým se též říká **eurocenty**.

Třetí úkol z pracovního listu 22 vyzývá žáky, aby navrhli eurominci pro Českou republiku! Než začnou kreslit, věnujte čas společné debatě, které symboly přicházejí v úvahu a proč:

Dvouocasý lev, svatováclavská koruna, lípa, pražské panorama, Národní divadlo, Karlštejn, Říp, praotec Čech, Libuše, svatý Václav, Jan Hus, Jan Žižka, Jára Cimrman atd.

- Nezapomeňte na správné vyobrazení peněžního znaku €.
Vychází z řeckého písmena epsilon, které symbolizuje antiku jako na kolébku evropské civilizace.
Dvě rovnoběžné linie ve středu znaku mají vyjadřovat stabilitu eura. Pro měnu euro se používá měnový kód EUR.

Zpětná vazba

Vyplněné pracovní listy si žáci založí do svých portfolií. Témata kapitoly můžete zrekapitulovat při debatní aktivitě, kdy se třída rozdělí na dvě skupiny – příznivců zavedení eura a odpůrců zavedení eura.

Využít můžete také sadu otázek:

- Co jsou národní měny?
- Kdy bylo zavedeno euro?
- Ve kterých zemích platí eura?
- Které měny kvůli nástupu eura zanikly?
- Jsou všechny euromince stejné?

Metodika

Co chrání bankovky?/ České bankovky

Oblast finanční gramotnosti:

České bankovky:

- ochranné prvky
- vodoznak
- soutisková značka
- skrytý obrazec
- mikrotext
- opticky proměnlivá barva
- iridiscentní pruh
- ochranná vlákna
- ochranný okénkový proužek
- Česká národní banka
- padělek

Sporinkův webový portál:

- Aktivita na druhém podlaží majáku – ochranné prvky českých bankovek

Pracovní listy:

- 23. Přepírací bankovka
- 24. Znáš české peníze?

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Informační a komunikační technologie
- Výtvarná výchova

Související průřezová témata:

- Výchova demokratického občana
- Mediální výchova

Anotace kapitoly:

Nejvíce by měli být žáci obeznámeni s českými bankovkami. Pracovní listy je proto nejprve navedou na rozpoznávání a pojmenování základních viditelných znaků bankovek, potom procvičí celkový přehled o podobě českých bankovek. Aktivita na webovém portálu zase efektním způsobem seznámí se základními ochrannými prvky.

Práce s pracovním listem

Námět k diskusi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

Přepírací bankovka

Vstupní aktivita

Vyzvěte žáky, ať zavřou oči a snaží se vybavit si co nejpřesněji platné české mince. Po chvíli oči otevřou a se sousedem se snaží dát dohromady co nejvíce informací o jednotlivých mincích, které si vybavili. Když si předají všechny informace, zeptejte se, zda si někdo troufne vyjmenovat, co je vyobrazeno na rubu a lici všech šesti platných mincí.

Pokud ne, nechte je vytvořit čtveřice a od další dvojice doplnit chybějící informace. Podmínkou aktivity samozřejmě je, aby nikdo nešvindloval a z kapsy ani peněženky žádnou minci nevytáhl. Po chvíli svou výzvu na popis českých mincí opakujte. Odvážlivce ostatní podporují a případné chybějící detaily mohou doplnit. Teprve potom dovolte žákům se na mince podívat:

- 1 Kč – na lici český lev, na rubu jednička nad svatováclavskou korunou
- 2 Kč – na lici český lev, na rubu dvojka vedle gombíku (velkomoravský šperk)
- 5 Kč – na lici český lev, na rubu pětka před Karlovým mostem, nad ním lipový list
- 10 Kč – na lici český lev, na rubu desítka pod brněnským kostelem sv. Petra a Pavla
- 20 Kč – na lici český lev, na rubu dvacítko vedle svatého Václava
- 50 Kč – na lici ve středu český lev, na rubu ve středu seskupení pražských budov

Rozšiřující aktivita

Pěknou aktivitou je přenášení otisku reliéfní struktury mince měkkou tužkou na papír. Žáci tak mohou vytvořit minialbum, které si opatří doplňujícími popisky.

První úkol z pracovního listu 23 představuje rub a líc dvousetkorunové bankovky platné v České republice, kterou mají žáci prozkoumat. Vzhledem k charakteru pracovního listu nejde o určování barevnosti, materiálu či formátu, ale o viditelné prvky. Pokud žáci postupují správně, vyloučí, že bankovku si nestačí prohlédnout jen na lici a rubu, ale také v **průsvitu**.

- *P* – hodnotové číslo bankovky
- *R* – hodnota bankovky napsaná slovy
- *Ů* – podpis guvernéra České národní banky
- *S* – číslo bankovky
- *V* – státní znak
- *I* – portrét významné osobnosti
- *T* – grafická značka
- *U* – značka pro nevidomé a slabozraké

Papír, ze kterého jsou bankovky vyrobeny, se liší od běžného kancelářského papíru. Bankovkový papír se vyrábí ze směsi bavlny a lnu. Díky tomu se bankovka jen tak neprošoupá v ohybech, snadno se neroztrhne ani nevybledne. Když se na bankovku podíváte proti světlu či ji podsvítíte, objeví se řada do té doby skrytých prvků. Bankovku také můžeme prozkoumat pohmatem a pro nevidomé a slabozraké je na ní speciální prvek pro určení hodnoty bankovky.

Čeho si máme všimnout?

Vyzvěte žáky, ať se u bankovek zamyslí nad jejich formátem, barevností, číslicemi a obrázky.

- Každá bankovka má závazně stanovený rozměr. Přípustná odchylka je nanejvýše 1,5 milimetru!
- Barvy použité na bankovce jsou přesně určené a nemůže se stát, že by tiskárna jednou namíchala barvu světlejší nebo tmavší!
- Hodnota bankovky je určena číslicí a slovy a na bankovce se údaj o výši několikrát opakuje, aby nedošlo k mýlce!
- Portréty či jiné obrázky, které na bankovkách najdeme, jsou závazně stanovené a nesmí se měnit ani upravovat!

Druhý úkol z pracovního listu 23 se ptá na tajemného Oldřicha Kulhánka, jehož jméno je na bankovkách dobře čitelné. Můžete úkol pojmout jen stručně a dát na vybranou ze tří možností:

- tiskař zodpovídající za pravost bankovek
- bankéř rozhodující o množství, ve kterém se bankovky tisknou
- **malíř, který je autorem výtvarného zpracování českých bankovek**

Nebo zadejte žákům, ať s pomocí internetu o Oldřichu Kulhánkovi sami najdou podrobnější informace. Tento výtvarník s výrazným rukopisem vtiskl českým bankovkám nepřehlédnutelnou podobu a snažil se, aby přes omezení daná umístěním všech povinných prvků byly krásné. Bankéři by sice řekli, že mnohem důležitější než krása je bezpečnost bankovek, ale ne každý by s nimi souhlasil. Na druhou stranu raději zaplatíme bankovkou poněkud „přeplácanou“ než padělanou!

Doplňující informace

V České republice může bankovky a mince vydávat pouze Česká národní banka. V jejím čele stojí guvernér, proto jeho podpis najdeme na bankovkách. ČNB má za úkol hlídat peněžní oběh. Stahuje z oběhu a ničí opotřebované bankovky a mince a vyměňuje poškozené peníze za nové. Na starosti má též ochranu platidel proti padělání a posuzuje všechny zadržené padělky.

Maják – Co chrání bankovky?

Na webovém portálu je aktivita zasazena do místnosti, která by se mohla ve skutečném světě nacházet někde v České národní bance, kde mají na starosti bezpečnost českých bankovek.

Aktivita je vhodná pro práci s interaktivní tabulí, kdy na plátně všichni žáci dobře vidí, které ochranné prvky na našich bankovkách můžeme najít. Dbejte na to, aby žák, který úkol provádí, využil obrazové nápovědy – zobrazí se při najetí na popisky. Plnění úkolu je dvojstupňové – nestačí přiřadit jen popisku na bankovku, je třeba zvolit i správnou charakteristiku. Tak žáci lépe pochopí, jak ochranný prvek na bankovce funguje:

- **Vodoznak** je obrázek viditelný jen tehdy, podíváme-li se na bankovku proti světlu. V nepotištěné části bankovky je schovaný ještě jeden portrét.
- **Soutisková** značka je kruhová značka, ve které při pohledu proti světlu vidíme vepsaná písmena, která jsou částečně vytištěná na lícové a částečně na rubové straně. Na starších bankovkách jsou to písmena C a S, na nových Č a R.
- **Skrytý obrazec** se skrývá v ornamentech na rameni portrétu, případně nad ním a tvoří ho vždy číslo označující nominální hodnotu bankovky. Aby byl vidět, musíme bankovku sklopit ve výši očí do vodorovné polohy proti zdroji světla.
- **Ochranná vlákna** jsou vlákna oranžové barvy v délce šesti milimetrů, která nejlépe uvidíme na bílých okrajích bankovky. Na nových bankovkách jsou zřetelnější, na starších je lépe vidíme proti světlu.
- **Mikrotext** je miniaturní text, který drobným písmem opakuje hodnotu bankovky číselně či slovy.
- **Opticky proměnlivá barva** se nachází na obraze v horní části lící strany bankovky. Když bankovku sklopíme, změní zcela barvu.
- **Iridiscentní pruh** je duhově proměnlivý a najdeme ho na lící straně blíže pravému okraji bankovky. Vypadá průhledný, ale při sklopení bankovky proti světlu získává slabý zlatý a fialový nádech s kovovým odleskem. Původně světlá čísla umístěná v pruhu ztmavnou.
- **Ochranný okénkový proužek** je vidět jako přerušovaný, tři milimetry široký proužek na lící straně. Při pohledu proti světlu ale uvidíme proužek z umělé metalizované hmoty zapuštěný do papíru jako souvislou tmavou linku.

Pokud žáci úkol plní individuálně v počítačové učebně, zdůrazněte jim, že se jich potom budete na jednotlivé prvky ptát. Je podstatné, aby se žáci nesnažili zapamatovat nějakou definici, ale byli schopni vlastními slovy funkci ochranného prvku vysvětlit.

Rozšiřující aktivita

Kdyby se lidé nesnažili bankovky falšovat, nebylo by tolik ochranných prvků nutných. Výroba padělků je bohužel stará stejně dlouho jako používání platidel. Padělání a pozměňování peněz spadá mezi trestné činy nejprísněji postihované. Představte žákům sazebník trestů za padělání peněz:

- Kdo sobě nebo jinému opatří padělané nebo pozměněné peníze, nebo kdo takové peníze přechovává, bude potrestán odnětím svobody na dva roky až osm let.
- Pokud někdo padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.
- Deset až patnáct let odnětí svobody čeká toho, kdo spáchá takový čin jako člen organizované skupiny, nebo jej spáchá ve značném rozsahu.

Následně inscenujte soudní řízení s různými typy padělatelů. Přidělované role: soudce, advokát, žalobce, obžalovaný, svědek, poškozený, porota.

24 Znáš české peníze?

První úkol z pracovního listu 21 je kvízem, který si žáci vyplní samostatně. Tentokrát není spolupráce žáků žádoucí, naopak by si měl každý vyzkoušet, jak na tom se znalostí českých bankovek je. Po vyplnění si žáci listy vymění, aby kontrolu počtu správných a nesprávných odpovědí prováděl někdo jiný:

- **1a** Na stokoruně je král Karel IV.
- **2c** Husitský vojevůdce Jan Žižka z Trocnova na žádné platné bankovce není.
- **3b** Portrét z dvoutisícikoruny zobrazuje operní pěvkyni Emmu Destinovou.
- **4a** Na zadní straně pětitisícikoruny najdeme motiv pražských věží.
- **5c** Orlice na zadní straně tisícikoruny symbolizuje Moravu a Slezsko.
- **6c** Na zadní straně stokoruny pečeť Pražské univerzity.
- **7b** Portrét Boženy Němcové zdobí přední stranu pětisetkoruny.
- **8a** Na zadní straně dvoustekoruny je rozevřená kniha s latinským nápisem Orbis Pictus, česky Svět v obrazech.
- **9a** Z přední strany pětitisícikoruny na nás hledí první prezident Československa, Tomáš Garrigue Masaryk.
- **10a** Na českých bankovkách nenajdeme Jana Husa.

Vyhodnocení

- 10 správných odpovědí – jsi zrozen/a pro pozici guvernéra České národní banky!
- 7 až 9 správných odpovědí – není jen ČNB, je zde mnoho dalších bank, kde by využili tvých skvělých schopností!
- 4 až 6 správných odpovědí – finančníctví není tvá silná stránka, ale při troše štěstí tě peníze neopustí!
- 1 až 3 správné odpovědi – už jsi vůbec někdy něco platil / a? Neuvěřitelné, že se ti to podařilo!
- 0 správných odpovědí – tobě peníze do ruky nepatří!

Zpětná vazba

Vyplněné pracovní listy si žáci založí do svých portfolií. Zda pochopili hlavní sledovaná témata kapitoly, ověříme pomocí nedokončených vět, které opakovaně pokládáme žákům nebo které si žáci doplní písemně:

- Znat podobu mincí a bankovek je potřeba, protože...
- Vyjmenovat základní ochranné prvky bankovek...
- Česká národní banka má ve věci bankovek na starosti...
- Padělání bankovek se přísně trestá, protože...

Metodika

Nakupování sladkostí / Drobné výdaje a kapesné

Oblast finanční gramotnosti:

Drobné příjmy a výdaje:

- kapesné
- půjčka
- dar
- přivýdělek
- plýtvání
- reklama

Spořinkův webový portál:

- Aktivita na pláži – nakupování sladkostí ve stánku

Pracovní listy:

- 25. Kapesné mám v kapse I
- 26. Kapesné mám v kapse II

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Matematika a její aplikace

Související průřezová témata:

- Výchova osobnostní a sociální
- Mediální výchova

Anotace kapitoly:

Kapesné je pro žáky důležitým, ale citlivým tématem. Pracovní listy třídu záměrně nechávají posuzovat hospodaření s penězi fiktivní čtveřice dětí, aby si žáci uvědomili, že není podstatná výše kapesného, ale způsob, jak s ním nakládám.

25 26 Kapesné mám v kapse

Vstupní aktivita

Požádejte žáky, aby se zamysleli, jak vysoké kapesné na měsíc považují za přiměřené. Zdůrazněte, že slovem „přiměřené“ nemyslíte jen přiměřené jejich potřebám, ale i možnostem rodinného rozpočtu. Trvejte na tom, ať sumu neříkají nahlas, ale napíší na papírek a přeloží ho.

Potom papírky vyberte a na tabuli zapisujte údaje na číselnou osu. Po vynesení všech návrhů bude jasné, která částka padala nejčastěji a v jakém rozptylu se představy odehrávají.

Teprve potom otevřete debatu o kapesném. Opět s konkrétním zadáním. Žáci společně či po skupinách vyjmenovávají, na co vše může být kapesné určeno, protože to velmi ovlivňuje jeho výši. Například:

- kupování svačin
- telefonování
- jízdné
- kino a další vstupné
- školní pomůcky
- časopisy
- dárky pro kamarády a rodinu

První úkol z pracovního listu 25 a 26 je shodný. Listy představují čtyři děti: Antonína, Bereniku, Cecila a Doubravku. Každý válčí s penězi po svém. Žáci pracují s oběma listy dohromady. Dříve než začnou provádět výpočty, zadejte jim, ať se sousem v lavici jednotlivé postavy zhodnotí a zkusí odhadnout, kdo ze čtveřice má nejvyšší příjmy a kdo nejnižší, a na druhou stranu listu si to poznačí.

Pro lepší kontrolu poraďte žákům, ať si vedle jednotlivých položek poznačí, jak vysoký to byl v daném období (tři měsíce) výdaj a jak vysoký příjem. Pokud je něco stanoveno s týdenní periodicitou, domluvte se s žáky na přepočítávání podle vzorce:

$$3 \text{ měsíce} = 12 \text{ týdnů.}$$

Práce s pracovním listem

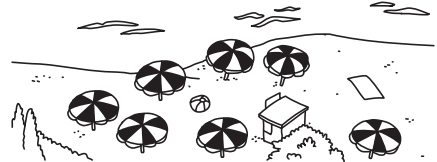
Námět k diskusi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

A Antonín

Dostává kapesné jednou měsíčně ve výši 600 korun.	+1800
Na kino dostal příspěvek 250 korun.	+250
Od babičky dostal 200 korun k svátku.	+200
3x půjčil Ivanovi 50 korun, jen jednou mu je Ivan vrátil.	-100
2x byl v kině, jeden lístek stojí 100 korun.	-200
Koupil si 20 pití z nápojového automatu po 30 korunách.	-600
Koupil si 30 hamburgerů po 50 korunách.	-1500
Koupil si 8 porcí hranolků po 20 korunách.	-160
Koupil si 10 časopisů po 60 korunách.	-600
Od dědy si půjčil 1000 korun.	+1000

B Berenika

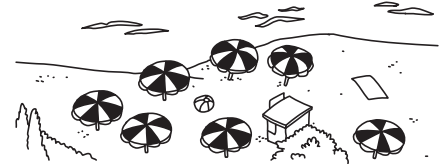
Dostává kapesné nepravidelně – 3x 100 korun, 1x 50 korun, 1x 80 korun.	+430
Za pomoc sousedce s nákupy dostává 10 korun za týden.	+120
Za roznos letáků dostává 120 korun za měsíc.	+360
Koupila si tričko za 150 korun.	-150
Přispěla 50 korunami na dárek pro paní učitelku klavíru.	-50
Koupila si knoflíky, vatu, drátky a nitě na výrobu dárku v ceně 60 korun.	-60
Koupila si 7 zmrzlin po 10 korunách.	-70
Koupila si 4 časopisy po 40 korunách.	-160
Zaplatila si vstupné do aquaparku v ceně 80 korun.	-80

C Cecil

Dostává kapesné jednou měsíčně ve výši 200 korun.	+600
Za výhru v cyklistickém závodě dostal od dědy 500 korun.	+500
Za prodej nepoužívaného skateboardu získal 300 korun.	+300
Doplatil rodičům za provolané minuty 270 korun.	-270
5x půjčil Petrovi 20 korun, jen jednou mu je Petr nevrátil.	-20
3x byl v kině, jeden lístek stojí 100 korun.	-300
Koupil si 5 pití z nápojového automatu po 30 korunách.	-150
Koupil si 4 porce hranolků po 20 korunách.	-80
Koupil si 2 filmy po 170 korunách.	-340
Ztratil cyklistické brýle, za nové zaplatil 240 korun.	-240

D Doubravka

Dostává kapesné jednou měsíčně ve výši 300 korun.	+900
Za venčení psa sousedovi dostává 20 korun za týden.	+240
Za vynášení košů dostává 40 korun za měsíc.	+120
Za 3 jedničky z důležitých písemek dostala po 50 korunách.	+150
Koupila si 3 trička po 180 korunách.	-540
Koupila si 8 pití z nápojového automatu po 30 korunách.	-240
Koupila si 2 páry náušnic po 80 korunách.	-160
Koupila dárek kamarádce k narozeninám v ceně 170 korun.	-170
Koupila si 5 zmrzlin po 10 korunách.	-50
Koupila si 5 časopisů po 50 korunách.	-250
Půjčila si od starší sestry 400 korun.	+400

Největším oříškem by mělo být znaménko před půjčkou (Antonín si vypůjčil od dědy a Doubravka od starší sestry). V tuto chvíli jde sice o příjem, ale děti budou muset půjčené peníze vrátit, takže stejná suma vcelku či po splátkách se v dalším měsíci či měsících stane výdajem.

Ve druhém kroku žáci sečtou výši čtvrtletních příjmů a výdajů. Připomeňte jim, ať zkontrolují, jak se trefili v určení výše kapesného jednotlivých postav:

A Antonín

Příjmy celkem: 3250,- Kč (z toho 1800,- Kč kapesné, 450,- Kč dary, 1000,- Kč půjčka)

Výdaje celkem: 3160,- Kč

Čtvrtletní výsledek: zůstatek 90,- Kč a dluh 1000,- Kč

B Berenika

Příjmy celkem: 910,- Kč (z toho 430,- Kč kapesné, 480,- Kč přivýdělek)

Výdaje celkem: 570,- Kč

Čtvrtletní výsledek: 340,- Kč

C Cecil

Příjmy celkem: 1400,- Kč (z toho 600,- Kč kapesné, 500,- Kč dar, 300,- Kč prodej)

Výdaje celkem: 1400,- Kč

Čtvrtletní výsledek: 0,- Kč

D Doubravka

Příjmy celkem: 1810,- (z toho 900,- Kč kapesné, 360,- Kč přivýdělek, 150,- Kč dar, 400,- Kč půjčka)

Výdaje celkem: 1410,- Kč

Čtvrtletní výsledek: zůstatek 400,- Kč a dluh 400,- Kč

Než se žáci jako správní finanční poradci pustí do sepsání doporučení, nechte je probrat náměty ve dvojicích, aby si utřídili, co považují za podstatné:

- Antonín má nejvyšší kapesné, dostává od rodiny další peníze, přesto nevychází. Na vině jsou vysoké výdaje za drahé jídlo a pití, které nejsou ani nutné, ani zdravé. Nesnaží se nijak šetřit ani přivydělávat.
- Berenika má kapesné nejnižší, navíc ho nedostává pravidelně. Přesto dokáže ušetřit a peníze vydává různorodě a s rozmyslem. Ví, že více potěší dárek vlastnoručně udělaný, než drahý.
- Cecil žije ze dne na den – když peníze má, utrácí je, když nemá, nijak ho to netrápí. Důležitý je pro něj sport, občas nakupuje drahé jídlo a pití.
- Doubravka má poměrně vysoké kapesné, navíc si přivydělává, přesto nevychází. Zřejmě pod vlivem reklamy nakupuje víc věcí (oblečení a doplňky), než na které má.

Formulace by měla být stručná a věcná. Žáci mohou formu doporučení pojmout po svém, nikdy by však nemělo být urážlivé:

A Antonín

Doporučení: Omezit výdaje za jídlo a pití, nepůjčovat nespolehlivým kamarádům. Místo nákupu tolika časopisů si některý z nich půjčit v knihovně. Najít si nějaký přivýdělek, aby splatil dluh a nemusel si znovu půjčovat.

B Berenika

Doporučení: Poprosit rodiče, aby jí dávali kapesné pravidelně.

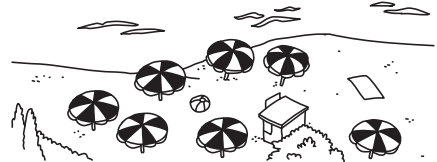
C Cecil

Doporučení: Hlídat si své věci i telefonní hovory, aby mu nenaskakovaly neplánované výdaje. Omezit drahé jídlo a pití nebo si najít nějakou brigádu – ne vždy je vhodné nedostatek peněz řešit prodejem starších věcí.

D Doubravka

Doporučení: Šetřit, aby splatila dluh a nepůjčovala si znova. Dvakrát se vždy rozmyslet, zda opravdu tu věc potřebuje. Ani kamarádce k narozeninám není nutné kupovat tak drahý dárek.

Pokud se žákům odpověď do předepsaného prostoru nevejde, mohou se rozepsat na druhou stranu listu či na volný papír.

Rozšiřující aktivita

Velkým výdajem pro mnohý rodinný rozpočet je částka za telefonování. Pokud mají žáci sami hlídat, kolik provolají, a dostávají částku na volání zahrnutou v kapesném, často jen obtížně vyjdou nebo jim výdaje na telefonování neplánovaně pohltnou většinu kapesného. Položte žákům otázku, kterou mohou zpracovat ve skupinách: **Jak mohu snížit výdaje za telefonování?**

Doplňující informace

Žáci na základní škole jsou velmi ovlivnitelní reklamou. Znají ji z televize, internetu či tisku. Cílí na ně billboardy a výkladní skříně, které mívají cestou do školy. Proto si místo zdravé svačiny z domova chtějí koupit předraženou a přeslazenou limonádu z nápojového automatu, proto si v trafice vyberou reklamou vychvalovaný časopis o celebritách, jehož koupě jim pořádně provětrá peněženku.

Pláž – Nakupování sladkostí

Na webovém portálu je aktivita na pláži pouze doplňkovou kratochvílí. Za malé částky si může hráč ve stánku nakoupit zábavné sladkosti a metat je kolem sebe. Takové rozveselení je vždy vítané. Pokud by se však hráč bavil jen touto aktivitou, za chvíli by mu žádné peníze nezbyly.

Tuto úvahu můžete proto propojit s tématem kapesného a drobných výdajů, do kterých malé mlsání, koupě časopisu, náušnic, placky na bundu či sběratelské karty se sportovcem jistě patří. Každý by se měl naučit, do jaké výše může takové drobné nákupy realizovat a jak si je rozložit v čase.

Zpětná vazba

Vyplněné pracovní listy si žáci založí do svých portfolií. Vhodnou zpětnovazebnou aktivitou je sestavení obdobné tabulky vlastních měsíčních příjmů a výdajů. Protože je toto téma citlivé a osobní, zamezte tomu, aby žáci mohli nahlížet do toho, co zpracovali jejich spolužáci. Můžete úkol sice zadat, ale od žáků si vyžádat pouze vlastní zhodnocení, jak se jim s penězi daří hospodařit a co by sami sobě doporučili.

Metodika

Na palubě / Rizika při nakládání s penězi

Oblast finanční gramotnosti:

Rizika při nakládání s penězi:

- krádež
- loupež
- podvod
- trestný čin
- přestupek
- reklamace
- šikana
- vydírání

Pozor na piráty!

Vstupní aktivita

Pro úvodní aktivitu si připravte kartičky ve stejném počtu, kolik je žáků. Na tři „pirátské“ napište instrukce typu:

- Vezmi nepozorovaně propisku některému ze spolužáků.
- Vezmi nepozorovaně špendlík z nástěnky.
- Vezmi nepozorovaně žlutý lístek položený na katedře.

Na tři „policejní“ napište upozornění:

- Měj se na pozor! Někdo si chce vzít něco, co není jeho.

Na ostatních kartičkách bude instrukce:

- Co nejpřirozeněji se pohybuj po třídě. Moc se nerozhlížej a neupozorňuj na sebe.

Ostatní nevědí, jakou instrukci mají na lístku spolužáci. Až se každý seznámí se svým úkolem, všichni se dvě minuty volně pohybují po třídě, ale nesmějí nikomu prozradit svůj úkol. Přitom se drží zadání, které si vylosovali.

Po uplynutí limitu se ptejte nejprve detektivů, zda se jim podařilo splnit úkol. Potom dejte slovo potom pirátům. Možná se jim podařilo úkol splnit, možná ne. Nakonec se ptejte ostatních nenápadných, zda si něčeho všimli či ne.

Předjímejte úkol v pracovním listu: Piráti, tedy ti, kdo se chtějí zmocnit něčeho našeho, něčeho cenného a nehlídaného, mohou být kdykoli v naší blízkosti. Ne vždy je zde přítomný detektiv, který je odhalí. Je to tedy na nás, abychom měli oči otevřené a měli své věci pod kontrolou.

Spořinkův webový portál:

- Aktivita na pirátské lodi – rozdělení pokladu

Pracovní listy:

27. Pozor na piráty!

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Informační a komunikační technologie
- Matematika a její aplikace

Související průřezová témata:

- Výchova demokratického občana
- Mediální výchova

Anotace kapitoly:

Na webovém portálu vypadá pirátská loď lákavě, ale získávat peníze a poklady pirátským způsobem je nepřijatelné. Pracovní list vede žáky k uvědomění, že jsou to často oni sami, kdo svou lehkomyšlností a naivitou podvodníkům vyjdou vstříc. I při nakládání s malými finančními částkami je potřeba mít se na pozoru.

Práce s pracovním listem

Námět k diskusi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

První úkol z pracovního listu 27 spočívá v rozdělení výroků na ty, které piráty rozesmutní, a ty, které je potěší, protože vybízejí ke snadnému lupu. Žáci se individuálně rozhodují, se kterým pirátem větu spojí. Když jsou žáci s prací hotovi, vyzvěte je, ať situace okomentují:

Proč je riziková? Jakým pirátům nahrává?

- ➖ Ve škole nechávám peníze v penálu nebo na lavici.
- ➕ Peníze ukládám do peněženky, kterou mám bezpečně uloženou.

Přestože jste ve třídě kamarádi a chcete si důvěřovat, známé rčení říká, že příležitost dělá zloděje. Peníze nejsou podepsané a jejich vlastník se těžko dokazuje.

- ➖ Netuším, kolik peněz mám u sebe.
- ➕ Vím, kolik mám u sebe peněz.

Nejen ve škole, ale kdykoliv a kdekoliv je dobré vědět, kolik peněz u sebe mám. Předejte se tak mnohým nedorozuměním.

- ➖ Peníze nosím v kapse nebo v postranní kapse batohu, abych je měl po ruce.

Častou chybou je ukládání peněz do vnějších kapes batohu, do kterých se snadno zloděj dostane třeba v plném autobuse či metru. Z kapsy zase peníze můžeme snadno vytrousit.

- ➖ Peníze nosím pořád všechny při sobě, abych je měl pod kontrolou.
- ➕ Většinu peněz nechávám doma, s sebou si беру jen tolik, kolik během dne potřebuji.

Domácí kasička je bezpečné místo pro dětské úspory. Během dne nemohou mít děti své peníze neustále pod kontrolou, větší obnos by navíc mohl lákat nějaké nenechavce.

- ➖ Rád každému, kdo je v nouzi a požádá o peníze, půjčím.
- ➕ Peníze půjčuji jen svým dobrým kamarádům, a to jen malé částky.

Už v kapitole Pláž jsou na pracovních listech o kapesném tematizovány půjčky mezi kamarády. Nikdo nesmí být k půjčení peněz ani věcí nucen. Pokud k půjčce svolí, musí být stanoveno, kdy dlužník půjčené vrátí, a to dodrženo.

- ➖ Cena pro mě není důležitá; když se mi něco líbí, prostě to koupím.

V tomto případě vyzvete žáky, ať sami zformulují „protipirátskou“ variantu. Cena nemusí být vždy stanovena jednoznačně – stejné zboží může stát v různých obchodech různě. Navíc by si měl každý v klidu rozmyslet, jestli danou věc opravdu chce a potřebuje a nebude později nákupu litovat. Nikdo by se neměl nechat do utrácení vmanévrovat reklamou či pošťuchováním kamarádů.

- ➖ Když mi v obchodě vracejí nazpátek, nepřepočítávám drobné, abych nezdržovala.
- ➕ Při nákupu si vždy zkontroluji, kolik peněz mi prodavačka vrátila.

Ujistěte žáky, že každý má právo si při nákupu přepočítat vrácené peníze. Vždyť ho na to upomínají i četné cedulky. Jakmile totiž odejde od pokladny, stěží dokáže, že opravdu peníze nazpět vrácené neodpovídaly.

- ➖ Účtenky neschovávám, ale házím do tříděného odpadu mezi papír.
- ➕ Účtenky si schovávám, ty od větších nákupů dávám doma do krabičky.

Zatímco na peníze vrácené u pokladny si později stěžovat nelze, zakoupené zboží vrátit můžeme. Teprve doma či třeba po použití nebo používání zjistíme, že je něco v nepořádku. Bez účtenky však nic reklamovat nelze, proto ji pečlivě ukládáme.

Rozšiřující aktivita

Hledejte další příklady dětského nakládání s penězi, které může být rizikové. Žáci mohou ve dvojicích či skupinách formulovat další výroky týkající se nakupování, placení či přenášení peněz, a přiřazovat je k pirátům. Následně s žáky proberte, jak postupovat: 1) když cizí věc najdu 2) pokladní mi vrátí víc peněz, než má 3) sami si od někoho vypůjčíme peníze.

Doplňující informace

Zvláštním druhem „pirátství“ je **šikana**. Jedním z jejích projevů je vytváření nátlaku na oběť, aby agresorům dávala svačiny, osobní věci či peníze. Šikanovaný může být tlačěn do situace, kdy například pod nátlakem platí útratu za ostatní. Pokud se šikanovaný žák se svým problémem nesvěří, může reagovat na tento nátlak tím, že tajně bere peníze rodičům.

Odpovědnost za šikanování, které nese znaky **trestného činu**, mají agresori, a to i v případě, že se jedná o děti. Některá jednání šikanujících dětí nemusejí dosahovat takové intenzity, aby bylo možno je posoudit jako trestný čin. Mohlo by se však jednat o přestupek, a to pravděpodobně o přestupek proti občanskému soužití nebo **přestupek** proti majetku. Pojmenujte některé z trestných činů či přestupků proti majetku, kterých se mohou dětští agresori dopustit při šikanování spolužáků:

- **Vydírání** – útočník k něčemu nutí svou oběť násilím nebo pod pohrůžkou násilí.
- **Loupež** – útočník užije násilí nebo pohrůžky k tomu, aby se zmocnil cizí věci.
- **Krádež** – útočník okrádá oběti o jejich věci.
- **Poškození cizí věci** – útočník úmyslně zničí nebo poškodí věc náležející oběti.

Dalšími projevy šikany může být omezování osobní svobody, ublížení na zdraví, nebezpečné pronásledování, sexuální nátlak, či dokonce pohlavní zneužití. Svoji – tentokrát negativní – roli zde mohou sehrát i počítače a telefony. Tehdy mluvíme o kyberšikaně. Mezi její nejčastější projevy patří zasílání urážejících či výhružných e-mailů a textových zpráv nebo zveřejňování pomlouvačných, falešných a ponižujících materiálů, většinou rozhovorů, fotografií či videozáběrů.

Piráti – Na palubě

Na **webovém portálu** čeká hráče, kteří chtějí vstoupit na palubu, nepříjemné upozornění, že mezi piráty přijdou o veškerou hotovost. Výhružka to není planá, takže se vyplatí peníze v bance na účet uložit. Samotná aktivita na palubě spočívá v rozdělení pirátského pokladu za pomoci převodní tabulky. Protože na ni navazuje plnění dalších úkolů, je vhodnější pro samostatné řešení než pro společnou práci u interaktivní tabule.

Zpětná vazba

Vyplněný pracovní list si žáci založí do svých žakovských portfolio. Ústně či písemně je nechte zformulovat odpovědi na otázky:

- Jaké chyby mohu při nakládání se svými penězi udělat?
- Jací piráti mohou ohrozit tvůj majetek?

Metodika

Pirátský poklad / Ochrana majetku

Oblast finanční gramotnosti:

Ochrana majetku:

- krádež
- podvod
- zpronevěra
- autorská práva

Spořinkův webový portál:

- Aktivita při hledání pokladu – cesta podle pirátské mapy

Pracovní listy:

- 28. Jak ochránit domácí poklad?
- 29. Klíč k rozpoznání pirátů

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Informační a komunikační technologie
- Výtvarná výchova

Související průřezová témata:

- Výchova demokratického občana
- Mediální výchova

Anotace kapitoly:

Na webovém portálu putují hráči podle pirátské mapy, aby se přes několik ostrovů dostali do tajemného podzemí k pokladu. Na pracovních listech pokračují přesně opačně. Rozkrývají, že „piráti“ na ně i dnes číhají na každém kroku a učí se je rozpoznávat, aby se nestali snadnou kořistí. Ale i žáci sami se snadno mohou stát „piráty“ – když jedou bez platné jízdenky, nevrátí půjčené peníze či nelegálně kopírují hudbu či filmy.

Práce s pracovním listem

Námět k diskusi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

Jak ochránit domácí poklad?

Vstupní aktivita

Každý má doma poklad, a nejsou to jen úspory v prasátku na stolku v dětském pokoji. Rodiny mohou mít doma drahou elektroniku, šperky, obrazy a jiná umělecká díla, peníze v hotovosti či vzácnou sbírku. Ale i krádež maličkostí, ke kterým má rodina osobní vztah, bývá bolestnou záležitostí. Vyzvěte žáky, ať se zamyslí, jak by se cítili, kdyby jejich byt nebo dům někdo vykradl. Pokud někdo takovou zkušenost má a chce o ní promluvit, dejte mu prostor. Usměrnujte téma k pocitům, které jednotliví členové rodiny měli. Například:

- bezmoc
- nejistota
- strach
- vztek
- lítost
- rozhořčení

První úkol z pracovního listu 28 představuje úspěšnou rodinu Bohatých. Žáci se mají pokusit zodpovědět, na jaké chyby dětí – Teodora a Viktorky – piráti čekají. Žáci pracují ve čtveřicích a každou otázku nejprve prodiskutují, než si zapíší odpověď. Vodítko jim poskytují ilustrace na pracovním listu:

- **Jak se pirát může dostat ke klíčům od domu či bytu?**
Klíče je třeba nosit skrytě a nikde nenechávat bez dozoru, na což děti zapomínají. Rozhodně nesmějí klíče nikomu půjčovat! Důležité je také klíče používat – tedy zamykat, nejen když domov opouštíme, ale i v době, kdy jsme doma, zejména v noci.
- **Jak se pirát může dozvědět, že jsou všichni na dovolené?**
O tom, na jak dlouho odjíždí rodina na dovolenou, by děti neměly s nikým cizím mluvit. Nesmějí to vyrazovat ani žádným jiným způsobem – tedy popisovat takové detaily na internetu, snadno se k nim totiž může dostat někdo nepovolaný s nekalými úmysly!
- **Jak se pirát může dozvědět o rodinných špercích?**
Děti by se neměly chlubit tím, jaké cennosti doma rodiče mají. V žádném případě nesmějí nikoho vodit po bytě, aby z tajných skrýší před kamarády vyndaly třeba nějaké šperky. A rozhodně nesmějí bez dovolení nějaké cennosti doma vzít a nést je ukázat třeba do školy!

• *Jak se pirát může dostat k platební kartě rodičů?*

Platební karta může být klíčem k velkým penězům. Děti nikdy nesmějí zneužít důvěru rodičů a kartu si tajně vypůjčit a pak na ni, pokud znají PIN, jít vybrat do bankomatu! Nikdo je k takovému jednání nesmí také nabádat, nebo dokonce nutit! (Viz téma šikany v předchozí kapitole.)

• *Jak se pirát může zmocnit peněz doma uložených?*

Děti musí dávat velký pozor na to, koho do bytu vpustí. Kromě nejbližších kamarádů a příbuzných by neměly nikomu otevírat. Pokud někdo zazvoní, měly by se nejprve přesvědčit, kdo to je – pohledem z okna, přes kukátko či dveře zajištěné na řetízku. Častými podvodníky jsou lidé, kteří se vydávají za řemeslníky či opraváře.

Druhý úkol z pracovního listu 28 se ještě samostatně zaměřuje na téma, jak mohou děti pirátům otevřít cestu k pokladům neopatrností na internetu. Žáci mají vypsát, co Teodor s Viktorou nesmějí na sociálních sítích prozrazovat:

- přesnou adresu a telefon
- majetkové poměry
- vybavení bytu (pozor na fotky bytu a na použití webové kamery!)
- informace, kdy je někdo doma a kdy není
- informace, jak se dostat do bytu či domu (otevřeným oknem, rezervním klíčem uloženým pod květníkem atd.)

Doplňující informace

V průběhu několika posledních let klesá věková hranice uživatelů internetu. Přestože je v současnosti nejrozšířenější sociální síť Facebook určená uživatelům od 13 let, profily tam mají děti podstatně mladší, které jen uvedly jiné datum narození. Děti se ale přihlašují také na různá webová diskusní fóra, hrají on-line hry, hledají si kamarády podle svých zálib. Na internetu ale nikdy nevědí, zda na druhé straně není někdo, kdo se za dítě jen vydává!

Na webovém portálu www.sporinkov.cz jsou dialogy předem nadefinované.

Rozšiřující aktivita

Bezpečnost na internetu je daleko širší téma. Můžete navázat na probíraný okruh ochrany majetku a pokračovat dalšími pravidly bezpečného používání internetu. Pro žáky je důležité uvědomit si křehkost informací, které zveřejňují – vše se může šířit dál bez jejich vědomí. Nikdy se nesmějí s nikým, koho znají pouze z internetu, bez vědomí a asistence rodičů scházet. V tajnosti musí uchovávat svá přístupová hesla k e-mailu, ICQ či různým účtům a profilům. Pokud jim někdo dělá nevhodné návrhy, obtěžuje je či zesměšňuje, měli by se s problémem svěřit někomu dospělému.

Postupujte vždy tak, že nejprve vyzvete žáky, ať sami pravidla zformulují, teprve potom je shrňte či k nim přidejte vlastní komentář.

29 Klíč k rozpoznání pirátů

První úkol z pracovního listu 29 tematizuje „pirátské“ chování kolem nás. Na listu je vyobrazeno osm situací, ve kterých je vždy pirátským symbolem naznačeno, kdo tu dělá něco špatně. Na volnou řádku mají žáci napsat, o jaký čin tu běží. Potom o situacích diskutujete:

- **Krádež bundy ve škole** je nepříjemná věc. Někdy je pachatelem někdo cizí, kdo se do školy vkradl. Pachatelem takového činu může být i spolužák, který buď po bundě touží nebo chce okradenému způsobit nepříjemnosti.
- **Krádež v samoobsluze** je někdy dětmi vnímána jako nezávazná legrace či snad dokonce zkouška odvahy. Vrátit se můžete ke kapitole Obchodní pasáž, kde se téma drobných krádeží v obchodech rozebírá.
- **Šízení v restauraci**, kdy výsledný účet neodpovídá útratě hosta, je praktika, se kterou se setkal skoro každý. Nikdy ale nelze vyloučit, že se číšník jen spletl, proto je dobré mít přehled o útratě, účtenku zkontrolovat a na případné nesrovnalosti v klidu upozornit.
- **Opsání domácího úkolu** se v českých školách děje dennodenně a tomuto pirátství se málo věnuje pozornost. Je spravedlivé, aby stejnou známku dostal ten, kdo úkol doma pečlivě vypracoval, i ten, kdo vše o přestávce opsal? A chtěli byste snad, aby vás léčil doktor, který opisoval při závěrečných zkouškách, či dům vám navrhl architekt, který opsal diplomovou práci?
- **Jízda načerno** může černému pasažérovi mnohokrát vyjít, aniž se potká s revizorem. To však znamená, že nenastala žádná škoda. Kvůli pasažérům, kteří neplatí, může dopravní podnik zvyšovat jízdné, protože nemá z prodeje lístků dost peněz na provoz.
- **Přepálení filmů** není přátelská výpomoc, ale porušování autorských práv. Jak můžeme čekat, že náš oblíbený režisér natočí další film, když jsme místo návštěvy kina film nelegálně stáhli z internetu? A naši oblíbené herečky také není jedno, že se sice všem líbila, ale prodej DVD je žalostný – její fanoušci si totiž film zkopírovali!
- **Krádež okapu** a dalších okapových svodů, žlabů či parapetních plechů na domech se bohužel v posledních letech rozmáhá, protože měděné části lze odevzdat do výkupny barevných kovů. Pachatelé takovým jednáním poškozují budovy, kradou ale také kanálové poklopy či koleje, což může způsobit havárie a zranění. Na takové piráty vždy upozorníme policii!
- **Zpronevěra** se může vkrást do myšlenek někoho, kdo pracuje s penězi. Účetní, ekonom či prodáváč najednou svěřené peníze začne používat, jako by mu patřily. Nevýhodou takového pirátství je, že se nedá snadno rozpoznat.

Druhý úkol z pracovního listu 29 vybízí žáky, aby si zvolili jeden pirátský čin a napsali, proč se jim nelíbí, koho poškozuje a jestli s ním oni osobně mohou něco dělat. Korigujeme nápady typu „dohoním ho a přepe-ru ho“. Žáky vedeme k postoji všímavému a angažovanému, kdy vědí, na koho se v dané situaci obrátit a jak pirátskému chování předcházet. Žáci mohou pokračovat v psaní a kreslení i na druhou stranu listu.

Piráti – Pirátský poklad

Na **webovém portálu** se hráči, kteří úspěšně rozdělili kořist pirátů, vydávají po stopách ukrytého pokladu. Aktivita je vhodná pro individuální hraní. Zastavte se s žáky u dvou momentů:

- V jeskyních pod Skalnatým ostrovem mohou žáci najít několik cizích mincí, které sbírají a ukládají do inventáře. V bance je potom po návratu smění.
- V jeskyních pod Skalnatým ostrovem hráči narazí na tři mytologické příšery. Zadejte žákům, ať si poznačí, jak se jmenovaly:

Chlupaté mořské tele – mlsná chlupatá příšerka s hlavou telete a tělem ryby, kterou je možno uchlácholit žaludem.

Zydrach – monstrum připomínající koně kříženého s drakem s výrazným ocasem. Přestože je ohydné, je lekavé – prskavka ho spolehlivě zažene.

Barchora – mořská příšera s velkou tlamou plnou mohutných zubů. I když dokáže rozkousat i kámen, živí se malými rybami.

Rozšiřující aktivita

Podle mýtů poklady často střežila bájná zvířata. Tři z nich žáci potkali při cestě za pirátským pokladem. Ve výtvarné výchově můžete vymyslet nějaká vlastní zvířata střežící

- náš domov
- naši školu
- internet
- naši banku

Zpětná vazba

Vyplněné pracovní listy si žáci založí do svých žákovských portfolií. Téma „pirátů“ shrňte za pomoci pantomimy. Dvojice si vždy připraví krátkou scénku a ostatní hádají, o jaký druh pirátství se jedná.

Metodika

Nákup domu / Nákup nemovitosti a hypotéka

Oblast finanční gramotnosti:

Nákup nemovitosti:

- rozpočet
- hypotéka
- pronájem
- splátka

Spořinkův webový portál:

- Aktivita v obchodní pasáži – výběr domu

Pracovní listy:

- 30 Můj dům, můj hrad
- 31 Mám na to?

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Informační a komunikační technologie
- Matematika a její aplikace
- Výtvarná výchova

Související průřezová témata:

- Výchova demokratického občana
- Mediální výchova

Anotace kapitoly:

Vybírání domu a posuzování, jak výstavní může být, není ve skutečném životě tak jednoduché jako na webovém portálu. Pomocí pracovních listů si žáci vyzkoušejí sestavit rozpočet stavby a propočítají modelové rodinné hypotéku.

30 Můj dům, můj hrad

Vstupní aktivita

Požádejte žáky, aby zavřeli oči a představili si co nejpřesněji dům snů, kde bude vše, jak si přejí. Takže se nemusí nijak brzdit ve své představivosti a mohou přidávat jízdárny, bazény a sauny, tenisové kurty či jen počet místností!

Po chvíli, kdy si každý pro sebe ujasnil a vybavil v mysli svůj dům s velkým D, vysvětlete, že takhle se zasní každý, kdo plánuje stavbu domu. Jenže pak musí začít počítat. To už reklamy na domy nedělají anebo to vypadá velmi jednoduše.

První úkol z pracovního listu 30 vyzývá žáky, aby navrhli vysněný dům tentokrát už na mnohem reálnějším základě a pak spočítali, kolik by takový dům stál. Ceny jsou v tisících, tedy součet je nutné vynásobit tisícem. Každý postupuje sám, jen připomeňte, že musí zaškrtnout jednu možnost v každé kategorii. Například:

Dům s dvěma pokoji a malou kuchyní, s koupelnou, kde je vana i sprcha, bez balkonu, ale s malým sklepem, s garáží a dvorkem, na který se vejde nafukovací bazén, stojící na malém městě vyjde na 980 000 korun.

Úkol můžete i specifikovat:

- Sestavte rozpočet na co nejlevnější dům.
- Navrhněte dům za 1 500 000 korun.
- Navrhněte dům pro někoho, kdo chce bydlet stranou městského ruchu, zahradničit, nepotřebuje bazén ani garáž.

Druhý úkol z pracovního listu 30 dává prostor si vybraný dům nakreslit. Pokud prostor u zadání nestačí, otočte list a kreslete na druhou stranu!

Práce s pracovním listem

Námět k diskusi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

Rozšiřující aktivita

Seznamte se s prací významných architektů 20. století, jakými byli Antonio Gaudí, Frank Lloyd Wright, Le Corbusier, Adolf Loos, Josef Chochol, Oscar Niemeyer, Friedensreich Hundertwasser či stále je Zaha Hadid. Stačí jméno zadat do obrazového vyhledávače a prohlédnout si realizace zmíněných architektů.

Od koho z nich byste si nechali postavit dům?

Třetí úkol z pracovního listu 30 zadává žákům, aby vybrali, co je náplní práce rozpočtáře. Správná odpověď je za c): Počítá, kolik přesně budou všechny stavební práce stát a nakolik dům přijde.

Architekt, i ten dnešní, má sice spoustu nápadů, jak dům postavit, ale rodina nemůže v půlce stavby zjistit, že plánovaná cena se třeba zdvojnásobí!

31 Mám na to?

První úkol z pracovního listu 31 se obrací na žáky, aby pomohli s finanční rozvahou manželům Odložilovým, kteří se rozhodli zakoupit dům a odstěhovat se z pronajatého bytu. Můžete úkol rozložit a každé skupině nechat nejprve spočítat finanční náročnost jedné ze tří variant:

• Nový dům

- cena domu:	– 2.000.000 korun
- pronájem za 12 měsíců:	– 108.000 korun (12x 9.000 korun)
- úspora za energie nového domu do nastěhování:	+ 48.000 korun (12x 4.000 korun)
- úspory:	+ 1.000.000 korun
- dar od sestry:	+ 80.000 korun

Půjčka:

980.000,- korun

• Zrekonstruovaný dům

- cena domu:	– 2.500.000 korun
- úspory:	+ 1.000.000 korun
- dar od sestry:	+ 80.000 korun

Půjčka:

1.420.000,- korun

• Dům před rekonstrukcí

- cena domu:	– 1.500.000 korun
- pronájem za 3 měsíce:	– 27.000 korun (3x 9.000 korun)
- úspora za energie nového domu do nastěhování:	+ 12.000 korun (3x 4.000 korun)
- rekonstrukce	– 400.000 korun
- úspory:	+ 1.000.000 korun
- pomoc bratra:	+ 50.000 korun

Půjčka:

865.000,- korun

Druhý úkol z pracovního listu 31 směřuje žáky k porovnání vybraného domu s tabulkou půjček a výši splátek při různém rozložení v čase:

- Nový dům mohou Odložilovi splácet 20 let po 6000 korunách měsíčně nebo 25 let po 5000 korunách měsíčně.
- Na nejdražší variantu – zrekonstruovaný dům – Odložilovi nedosáhnou, protože ani třicetileté splácení nesníží měsíční splátku na 6000 korun.
- Dům před rekonstrukcí a bez zahrady mohou Odložilovi splácet 20 let po 5000 korunách měsíčně nebo 25 let po 4500 korunách měsíčně.

V úvahu tedy připadají dva domy a k nim dvě možnosti výše a délky hypotéky. V tento moment se musí sami žáci rozhodnout, čemu by měli dát Odložilovi přednost:

- Zahradě?
- Novému domu před starším?
- Menším splátkám a delší době splácení?
- Větším splátkám a kratší době splácení?

Když mají žáci vybrané řešení, ptejte se jich, o čem všem uvažovali. Například:

- o riziku snížení platu či ztráty zaměstnání
- o riziku nemoci
- o nečekaných výdajích a nutnosti rezervy
- o prodražení rekonstrukce

Stromový dům – Nákup domu

Na webovém portálu si v obchodní pasáži mohou hráči vybrat dům z katalogu stromových domů a zvážit, zda si na něj nejprve při plnění úkolů vydělají, nebo čekat nebudou a vezmou si půjčku. Aktivita je vhodná pro individuální řešení, ale můžete do tématu zařadit společnou prohlídku obchodu. Přitom pokračujte v debatě, jaký dům a proč by si žáci sami koupili a co by si kvůli splnění snu o vlastním domu byli ochotni odepřít: dovolenou v zahraničí, nové auto, drahé sportovní vybavení?

Zpětná vazba

Vyplněné pracovní listy si žáci založí do svých žákovských portfolií a přitom shrňte téma za pomoci nedokončených vět, které žáci dokončují:

- Při výběru či stavbě domu musím uvážit...
- Rozpočet stavby je důležité nepodcenit, protože...
- Při vybírání hypotéky se rozhoduji podle...

Metodika

Zařizování domácnosti / Slevy a pojištění

Oblast finanční gramotnosti:

Slevy a pojištění:

- klamavá reklama
- prodejní trik
- sleva
- pojištění
- povinné ručení

Spořinkův webový portál:

- Aktivita ve stromovém domku – zařizování

Pracovní listy:

- 32 Všechno ve slevě!
- 33 Jistota je jistota

Související vzdělávací oblasti:

- Člověk a jeho svět
- Informační a komunikační technologie
- Matematika a její aplikace
- Výtvarná výchova

Související průřezová témata:

- Výchova demokratického občana
- Mediální výchova

Anotace kapitoly:

Nakupování vybavení stromového domku a jeho zařizování je na webovém portálu hravou aktivitou, při které nehrozí jiná rizika než málo peněz na účtu. Proto pracovní listy téma rozšíří o téma prodejních triků a slev, které nemusí být vždy výhodné, a pojištění, bez kterého mohou lidé v jednom okamžiku o mnoho přijít.

Práce s pracovním listem

Námět k diskuzi

Rozšiřující aktivity

Doplňující informace

Práce s internetovým portálem sporinkov.cz

Všechno je ve slevě!

Vstupní aktivita

Oznámení o výhodných nákupech, jedinečných nabídkách, nevýhodných slevách, či dokonce krachu cen na nás útočí každý den, takže je zákazníci přestávají vnímat. Jenže obchodníci na tuto otupělost reagují dalšími neuvěřitelnými nabídkami. Nechte žáky pracovat ve skupinkách, ať si společně připomenou, která pobídka, slogan či reklamní kampaň je v poslední době zaujaly natolik, že uvažovali o nákupu něčeho, co neplánovali, či to dokonce koupili. Shodnou se na některých reklamních akcích, které většinu z nich zasáhly?

Po chvíli věnované diskuzi, vystoupí vždy jeden řečník za skupinu a představí, na kterých nejchytavějších reklamách či prodejních tricích se shodli a čím upoutaly jejich pozornost.

První úkol z pracovního listu 32 spočívá v pomoci holčičce Vendule, která jde koupit čisticí prostředek na nádobí a ráda by ho pořídila levně. V každém obchodě mají sice nějakou slevu, ale není jednoduché spočítat, která nabídka je nejvýhodnější. Žáci musí nejprve u každé nabídky přepočítat, na kolik korun vyjde 1 liter:

- Nabídka: dva za cenu jednoho (1 l) za 100,-
Cena za 1 liter = 50 korun
($100 \text{ Kč} : 2 = 50 \text{ Kč}$)
- Nabídka: Sleva 30 % z ceny 70,- Kč (1 l)
Cena za 1 liter = 49 korun
($10 \% \text{ ze } 70 \text{ Kč} = 7 \text{ Kč}; 30 \% = 3 \times 7 = 21 \text{ Kč}$)
- **Nabídka: Sleva 20 % z ceny 60,- Kč (1 l)**
Cena za 1 liter = 48 korun
($10 \% \text{ z } 60 \text{ Kč} = 6 \text{ Kč}; 20 \% = 2 \times 6 = 12 \text{ Kč}$)
- Nabídka: Sleva 30 % z ceny 60,- (0,75 l)
Cena za 1 liter = 56 korun
($10 \% \text{ z } 60 \text{ Kč} = 6 \text{ Kč}; 30 \% = 18 \text{ Kč}; \text{cena za } 0,75 \text{ l} = 42 \text{ Kč};$
 $\text{Cena za } 0,24 \text{ l} = 14 \text{ Kč}$)
- Nabídka: V ceně 52,- Kč 1 l i sada mucholapek!
Cena za 1 liter = 52 korun.
(Pokud mucholapky nepotřebují, cena se neodčítá, a Vendula potřebuje koupit jen prostředek na nádobí.)

Pokud žáci počítali správně, je nejvýhodnější nabídkou litrové balení prostředku na nádobí původně za cenu 60 korun a nyní prodávané se slevou 20 %.

V obchodech někdy potkáme zákazníky, kteří si nabídku přepočítávají na mobilním telefonu či kalkulačce. Co si o tom žáci myslí? Je snadné slevy porovnat? Pokud obchodník zboží neoznačí také konečnou cenou po slevě, často zákazníkům opravdu nic jiného nezbývá.

Doplňující informace

Podle zákona musí být při výprodejích vždy uvedena původní a nová cena zlevněného zboží, aby se spotřebitelé mohli rozhodnout, zda se jim nákup vyplatí. **Reklama** nesmí být **klamavá**, tedy nesmí šířit údaje, které by mohly vyvolat klamnou představu. Například nesmí vytvářet falešný dojem, že výrobek je nejlevnější či lepší než u konkurence, protože ani cenu, ani kvalitu si zákazník nemůže snadno ověřit.

Druhý úkol z pracovního listu 32 s nadhledem shrnuje některé z prodejních triků. Nejasné slevy nejsou jediným nástrojem obchodníků. Žáci mají za úkol zaškrtnout správnou odpověď. Společně si o jednotlivých bodech řekněte více:

- Slečna v převleku za králíčka ti nabízí zdarma chutné preclíčky.

a) Chce si tě zavázat, abyste na oplátku koupili celý sáček.

Když prodávající nabízí něco zdarma, měl by zákazník hned upozornět. Na jednu stranu je jistě milé ochutnat potravinu, kterou neznáme, ale to nás nezavazuje k jakékoli protislužbě a koupí. Pozor na to, že jsme pod vlivem vůně a chuti!

- Nad bedýnkami s ovocem a zeleninou jsou nasvícená zrcadla.

a) Aby zboží vypadalo čerstvěji, chutněji, někdy i mírně větší.

Zrcadla a světla nejsou jediným trikem pro oči – v obchodech jsou použity barvy posilující chuť k jídlu, na cedulích jsou fotky spokojených rodin, naopak vozíky jsou natolik velké, že v nich náš nákup vypadá uboze, a proto do něj ještě něco přihodíme!

- V obchodě hraje jedna písnička za druhou.

a) V rytmu hudby ochotněji a déle házíme zboží do nákupních vozíků.

Hudba opravdu podporuje ochotu k nakupování a setrvání v obchodě. Navíc jsou písničky prokládány upozorněními o výhodných slevách a probíhajících prodejních akcích, které prostě nepřeslechnete!

- Obyčejný chléb je na nejvzdálenějším konci obchodu.

a) Obchodníci doufají, že cestou nakoupíš i původně neplánované zboží.

Oblíbenou praktikou je umisťovat potraviny denní spotřeby do nejvzdálenějšího rohu prodejny a regály záměrně stavět tak, aby vytvářely úzké chodby, kterými nelze rychle projít. Zákazník musí obejít celý obchod, aby mohl nakoupit třeba chléb!

- Před pokladnou jsou regály se sladkostmi.

a) Vyčerpaný zákazník a zejména děti to ve frontě nevydrží a něco si koupí.

Všechno, co chtějí obchodníci prodat, je ve výši očí a v místech, kde se musí zákazník zdržet. Naopak levné zboží bývá ve spodních regálech či ve vzdálených koutech prodejny.

Rozšiřující aktivita

Proveďte další pozorování v samotných obchodech a vymýšlejte, jak se dá vliv zmíněných prodejních triků omezit. Jak využít následující tipy?

- Sluchátka a poslech vlastní hudby
- Plánovaný nákup sepsán na papírku
- Před nákupem potravin se najíst

33 Jistota je jistota

První úkol z pracovního listu 33 představuje rodinu Černých a jejich smolný týden. Žáci ve dvojicích hledají uzavřené pojistné smlouvy, díky kterým může být škoda pojišťovnou uhrazena:

- Pojištění domácnosti
Byt Černých někdo vykradl.
- Pojištění nemovitosti
Chalupu Černých zasáhlo krupobití.
- Pojištění odpovědnosti
Soused v bytě pod Černými byl vytopen.
- Havarijní pojištění
Jarda Černých naboural auto.
- Úrazové pojištění
Paní Černá uklouzla a zlomila si nohu.
- Cestovní pojištění
Pan Černý onemocněl na služební cestě v zahraničí.

Doplňující informace

Pojištěním se lidé snaží snížit dopad různých nemilých událostí, které nemohou ovlivnit. Dohodnou se proto s pojišťovnou, co a pro který případ chtějí pojistit a jakou částku budou pojišťovně pravidelně platit. Vzniká tím pojistný fond, ze kterého pojišťovna hraadí škody pojištěnců. Dalším druhem pojištění je třeba pojištění za způsobenou škodu. Pomocí nemocenského pojištění přispíváme do fondu, ze kterého se hraadí léčba, nemocnice a léky. Pojišťujeme se také na dobu stáří v rámci důchodového pojištění.

Druhý úkol z pracovního listu 33 zadává žákům, aby zjistili, co je povinné ručení. Zvažte, zda je necháte vypracovat zadání ve třídě nebo jestli využijete práce doma, kde se žáci mohou zeptat rodičů.

Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla neboli povinné ručení je povinné, protože každý řidič může při řízení vozidla havarovat a způsobit někomu jinému škodu. Pojišťovna nehradí v takovém případě například opravu auta pojištěnce, ale opravu cizího auta, které tento pojištěnec naboural.

Stromový dům – Zařizování domácnosti

Na **webovém portálu** žáci při plnění úkolů získávají peníze, které spravují prostřednictvím banky. Něco z peněz mohou utratit za sladkosti ve stánku na pláži, ale většinu prostředků pravděpodobně směřují do nákupu zboží, kterým si vybaví zakoupený stromový domek. Výhodou je, že vybavení mohou nejen volně přemísťovat, ale i zvětšovat a zmenšovat!

Charakterem jde o aktivitu individuální, ale můžete se například domluvit s žáky, že zařízení a vybavení domků si na interaktivní tabuli vzájemně představíte – třeba v roli bytových architektů!

Zpětná vazba

Poslední kapitolu zrekapitulujte pomocí aktivity, při které se žáci rozdělí do tří skupin. Každá skupina na velký arch papíru píše zdůvodnění a příklady k jedné z vylosovaných vět:

- *Nekupuji bez rozmyslu zlevněné zboží.*
- *Dávám si pozor na prodejní triky.*
- *Nepodceňuji pojištění.*

Každý musí něco napsat a věty se nesmí opakovat. Dojde-li k výběru shodného argumentu, hledá skupina jiný příklad, aby při závěrečné prezentaci mohl každý ze skupiny přednést jinou poznámku či zdůvodnění.

Vyplněné pracovní listy si žáci založí do svých žákovských portfolií. Pokud jste postupovali po kapitolách, mají nyní žáci obsáhlou složku mapující jejich cestu finanční gramotnosti.

Spořínková učebnice

30 pracovních listů a metodika pro učitele k výuce finanční gramotnosti pro 4. a 5. ročník ZŠ

Mgr. Klára Smolíková

Obálka a ilustrace: Mgr. Jan Smolík

Grafická úprava: Simopt, s.r.o.

Vydala Česká spořitelna v roce 2011

- určená pro 4. a 5. ročník ZŠ
- provázaná se zábavně-vzdělávacím portálem www.sporinkov.cz
- 30 ilustrovaných pracovních listů s různorodými úkoly
- náměty pro práci s interaktivní tabulí a v počítačové učebně
- metodika s mnoha rozšiřujícími aktivitami a doplňujícími informacemi

